1898. Zes en veertigste Jaargang. (Derde Kwartaal.) No. 28.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Jozt II : 14. Blaast de bazuin!

Vrijdag 15 Juli 1898

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post ƒ 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika ƒ 1.75. Voor Z.-Afrika ƒ 2.50. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels ƒ 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
C. PH. ZALSMAN,
KAMPEN

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Bladen. Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur te Amsterdam, Ds. W. H. Gispen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten, Verslagen enz.

(Uit *Het Kerkblad* van 15 Juli 1898, nr. 28.)

Bij dit nr. behoort een Bijvoegsel.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Van 4—6 Juli hielden de Curatoren der Theologische School hunne gewone jaarlijksche vergadering. Aanwezig waren: DD. T Bos, Dr. J. Hania, T. Noordewier, J. Bavinck, W. J. de Haas, Dr. G. van Goor, L. Neijens, W. Doorn, A. Littooij en J. A. Goedbloed. Voorts de professoren L. Lindeboom, M. Noordtzij, D. K. Wielenga, Dr H. Bavinck en P. Biesterveld; alsmede Ds. J. Nederhoed pennmr., Dr. Fischer en de heer C. Mulder.

Na opening met het lezen van Ef. 6 : 10—18 en toespraak en gebed door Ds. T. Bos, praeses der vorige vergadering, werden als leden van het moderamen gekozen: Ds. W. Doorn praeses, Ds. J. Bavinck vice-pr., Ds. L. Neijens scriba en Ds. W. J. de Haas 2e scriba.

Na lezing der notulen, ingekomen brieven en rapporten werden de financiën, de zaken van het onderwijs, *Het Kerkblad* en *De Bazuin*, de bibliotheek en het gymnasium, in verschillende zittingen behandeld.

Dr. A. Noordtzij werd definitief tot leeraar aan het gymnasium benoemd.

Als gewoonlijk zal in de *Cur. Handelingen* nader verslag van een en ander worden gedaan.

Red.

BERICHTEN VAN PLAATSELIJKE KERKEN.

SNEEK A, 3 Juli 1898. Heden werd alhier beroepen Ds. G. Wielenga van Katwijk aan den Rijn. Met ZEw. stonden op het drietal Ds. A. de Geus van de Lemmer en Ds. B. Roorda van Buram.

Namens den Kerkeraad,
P. Wind, Scriba.

—

BERLIKUM (Fr.), 5 Juli 1898. Beroepen tot Herder en Leeraar dezer gemeente de Weleerw. Heer D. Steenhuis te Blija.

Namens den Kerkeraad,
K. Bosma, Scriba.

—

OOSTERBIERUM, 6 Juli 1898. J.l. Zondag maakte onze geachte Herder en Leeraar, Dr Hania, aan de gemeente bekend, dat hij een beroep had ontvangen van de Ger. kerk te Sneek B.

Namens den Kerkeraad,
L. Hamersma, Scriba.

—

ROTTERDAM, 6 Juli '98. Heden werd tot dienaar des Woords alhier beroepen Ds. N. Y. van Goor te Hazerswoude.

Namens den Kerkeraad,
G. van Blyek, Scriba.

—

AMSTE VEEN, 7 Juli '98. Na bediening des Woords uit Efeze 4 : 11—16 werd, onder leiding van Ds. M. van den Boom van Ouderkerk a/d Amstel, alhier met algemeene stemmen tot Herder en Leeraar beroepen de Weleerw. heer Ds. J. H. Donner Jr. van Nieuwdorp. De Heere geve den zoo algemeen begeerden Leeraar, dat hij met volle vrijmoedigheid deze roeping moge volgen.

Namens den Kerkeraad,
J. de Rooij, Scriba.

—

ARNEMUIDEN, 9 Juli 1898. Tot Herder en Leeraar is uit het te voren gemaakt tweetal alhier beroepen, de Weleerw. heer Ds. W. Mulder van Giessen-Oudkerk. Dat de Heere het hart van dezen broeder neige om tot ons over te komen, is de bede des kerkeraads en der gemeente.

Namens den Kerkeraad,
P. Boone Czn., Scriba.

—

KATWIJK A/D RIJN, 10 Juli 1898. Zondag morgen voor de godsdienstoefening, bij afwezigheid van onzen geliefden Leeraar Ds. G. Wielenga, maakte een der ouderlingen de gemeente bekend, dat ZEerw. een roeping had ontvangen naar de Geref. kerk te Sneek A. De eenparige wensch van kerkeraad en gemeente is, dat de Koning der kerk ZEerw.'s hart zóo moge bewerken, dat wij uit zijnen mond mogen hooren: de banden, die God gelegd heeft, kunnen nog niet verbroken worden, en dat het strekken moge tot heil en zegen voor hem en tot bevordering van Gods koninkrijk.

Namens den Kerkeraad,
W. Vooijs, Scriba.

—

SLEEUWIJK, 10 Juli '98. Heden werd alhier beroepen de Weleerw. heer Ds. A. H. Nieboer te Aalten.

Namens den Kerkeraad,
W. van 't Sant, Scriba.

—

GENDEREN. Op Zondag 10 Juli werd de wensch en bede van kerkeraad en gemeente alhier vervuld. Met blijdschap mochten we uit den mond van onzen geachten Herder en Leeraar Ds. J. van Haeringen vernemen, dat ZEerw. vrijmoedigheid heeft mogen vinden om nog bij ons te blijven, en voor de roeping naar de kerk van Murmerwoude te bedanken. De Heere geve, dat Leeraar en gemeente hierdoor nauwer aan elkander verbonden worden, en dat de teleurgestelde gemeente spoedig den man zijns raads moge vinden. Aan het einde van de godsdienstoefening werd door de gemeente den Leeraar Ps. 134 : 3 toegezongen.

Namens den Kerkeraad,
G. Branderhorst Johz, Scriba.

—

NAARDEN, 10 Juli 1898. Heden werd alhier beroepen de Weleerw. Heer J. H. Donner J.Hz. van Nieuwdorp.

Namens den Kerkeraad,
H. A. Bolkestein, Scriba.

—

WIJHE, 10 Juli '98. Heden werd hier met groote meerderheid van stemmen beroepen de Weleerw. Ds. T. J. Rispens, v. d. m. te Oenkerk.

Namens den Kerkeraad,
W. v. d. Lugt.

—

RIJSWIJK, 11 Juli 1898. Heden werd, onder leiding van onzen geachten Consulent, Ds. J. P. Wijminga van Voorburg, met bijna algemeene stemmen alhier beroepen de Eerw. heer N. Diemer, Theol. Cand. te Apeldoorn.

Namens den Kerkeraad,
A. v. Vliet, Scriba.

—

's-GRAVENMOER, 11 Juli 1898. Zondag 10 Juli maakte onze veel geachte Herder en Leeraar Ds. J. H. Laatsman bekend, dat hij een roeping had ontvangen van de gemeente te Gent. De Koning van zijn duurgekochte kerk neige zijn hart, om voor deze roeping te bedanken.

Namens den Kerkeraad,
C. Melsen, Scriba.

—

SLEEN, 11 Juli 1898. Maakte onze geachte Leeraar Ds. B. J. Lamberts voor veertien dagen aan de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Ger. kerk te Pieterburen, en leefden wij dien tijd tusschen hoop en vrees, gisteren werd kerkeraad en gemeente zeer verblijd, daar ZEerw. ons bekend maakte, voor genoemde roeping te hebben bedankt, en in deze gemeente wenschte te blijven arbeiden.

Namens den Kerkeraad,
H. Renting Gzn., Scriba.

—

STEENWIJK B, 11 Juli 1898. Met dank aan den Heere en tot groote blijdschap van kerkeraad en gemeente, mogen wij melden, dat de Weleerw. Zeergel. heer Dr. J. Hania van Oosterbierum het beroep naar onze gemeente heeft aangenomen. Waar het eerste gedeelte van Ps. 126 : 2 (berijmd) aan ons is bevestigd geworden, daar geve de Heere, dat onder Zeerws. bearbeiding het laatste gedeelte moge worden aanschouwd. Dat de Heere ook spoedig de ledig komende plaats in Oosterbierum met den man zijns raads wederom vervulle.

Namens den Kerkeraad,
L. Hoogenkamp Kz., Scriba.

—

SCHIEDAM, 11 Juli 1898. Na slechts twee maanden vacant te zijn, genoot gisteren de kerk van Schiedam het voorrecht, haren beroepen Leeraar in haar midden te zien bevestigd. Met toestemming van onzen geachten Consulent Ds S. T. Goslinga, leidde Ds. G. Ringnalda, Em. pred. te Apeldoorn, zijnen zoon tot zijn dienstwerk in, naar aanleiding van Hand. 20 : 28. Des avonds verbond Ds. D. Ringnalda zich aan de gemeente, met de woorden van Zach. 2 : 5. Beide keeren was een aandachtige schare tegenwoordig, waaronder ook een deputatie van de zusterkerk.

Namens den Kerkeraad,
J. J. Jacob, Scriba.

—

BLIJA, 11 Juli 1898. Onze algemeen geachte Leeraar Ds. Steenhuis maakte gisteren de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Gereformeerde kerk te Berlikum. Ook nu is weer de algemeene wensch, dat ZEerw. moge kunnen bedanken.

Namens den Kerkeraad,
G. W. Elzinga.

BERICHTEN VAN CLASSES.

Classis Dordrecht.

Vergadering op Woensdag 3 en (vermoedelijk) Donderdag 4 Aug. e.k.

Aanvang des morgens 9½ uur.

Punten voor het Agendum *vóór* 17 *Juli a.s.* aan den ondergeteekende.

Namens den Kerkeraad der roepende kerk,
J. D. v. d. Munnik, *Praeses.*

Barendrecht, 5 Juli 1898.

Classis Zwolle.

Vergadering te Zwolle D. V. op Donderdag 4 Aug. a.s.

Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór 20 Juli.

Namens den Kerkeraad der roepende kerk van Langeslag,
J. Meijer Jr., *Praeses.*

Classis Enkhuizen.

De Classis Enkhuizen zal NIET den 2*en Aug.* vergaderen, maar den 9*en Aug.*

Op die vergadering zal Candidaat Aalberts, beroepen te Opperdoes, peremptoir examen afleggen.

Van Anken, *Class. Corresp.*

Urk, 11—7—'98.

Classis Meppel.

Vergadering der Classis te Meppel op Dinsdag den 9den Augustus, e.k., 's morgens 9½ uur.

Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór of op 26 dezer bij den ondergeteekende.

Namens de roepende kerk te Ruinerwold en Koekange,
H. van der Veen, *Praeses.*
J. Middelveld, *Scriba.*

Classis Middelburg.

De Gereform. kerk te Vlissingen (A en B), daartoe op de jongstgehouden Classis aangewezen, roept bij dezen de kerken der Classis Middelburg op, om in Classis te vergaderen, Dinsdag 9 Augustus e.k., des voormiddags te half tien ure, in de Gasthuiskerk te Middelburg.

Voorstellen enz. voor de Agenda gelieve men vóór 26 Juli te zenden aan den Weleerw. Heer J. Zijp te Koudekerke, actuarius der Classis.

Namens de kerk voornoemd,
B. Veenstra.
J. Hulsebos.

Vlissingen, 8 Juli 1898.

Classe Harderwijk.

Vergadering te Harderwijk 10 Aug. e.k.

Punten voor het Agendum in te zenden vóór of op 26 Juli bij den ondergeteekende.

Namens de roepende kerk van Ermelo,
E. H. Rullmann, *Praeses.*
W. v. Loo, *Scriba.*

Ermelo, 11 Juli 1898.

Classis Kollum.

De kerken dezer Classis worden door dezen ter vergadering saamgeroepen op Donderdag 11 Augustus a.s. te 9½ ure te Buitenpost.

Punten voor het Agendum gelieve men vóór 26 Juli in te zenden bij den eerstondergeteekende. Tevens worden de kerken opmerkzaam gemaakt, dat op deze Classica'e vergadering moet worden gestort de collecte voor de opleiding tot den dienst des Woords (Theol. school en Theol. fac. der V. U.)

Namens de roepende kerk van Gerkesklooster,
W. Verhoef Nz. v. d. M., *Praeses.*
W. G. Sijtsma, *Scriba.*

Gerkesklooster, 12 Juli 1898.

BERICHTEN VAN PROVINCIËN.

Theologische Schooldag.

De Prov. Synode van Groningen heeft besloten een Theologischen Schooldag te houden en de kerkeraden van Groningen en Bedum uitgenoodigd dezen te organiseeren.

H. Scholten.

Provincie Noord-Brabant.

Op de Part. Synode van 15 Juni j.l. werd goedgevonden op den avond van 31 Aug. een bidstond in alle kerken te houden met het oog op de aanvaarding der regeering van onze geëerbiedigde Koningin.

J. v. Haeringen Kz., *Scriba.*

ONTVANGSTEN.

Voor de kerk te Hijum.

Onder hartelijke dankzegging ontvangen van de Geref. kerk te: Maartensdijk f 1; Geesteren f 1; Urk f 5; Klundert f 1; Biezelinge f 1.50; Doesburg f 1; Schoondijke f 2; Schoonhoven B met Willige-Langerak f 2; Capelle a/d IJsel f 1; Minnertsga f 1,50; de Wilp f 1; Lioessens f 2; Rottevalle f 1,50; Huizen f 1,50; Noorden f 1; Linschoten f 1; Hindeloopen f 1; Watergraafsmeer f 1; Velp A f 2,50; Bussum f 3; Bergen op Zoom f 1; Oudega (Small) f 1; Oldeboorn f 3,35; Stavoren f 5,26⅝; Koudekerke, van 3 kerkeraadsleden f 2; Loppersum f 2,50; Zegwaart f 1,50; Vlissingen, uit de catechisbus f 1; Nijverdal f 2,50; Weesp A f 2; Zuilichem, aan postzegels f 1.

Wij blijven ons aan de liefde der kerken aanbevelen.

Namens den Kerkeraad,
G. Wiersma.

Zuid-Holland.
Kas tot ondersteuning van Hulpbehoevende Studenten voor den dienst des Woords.

Ondergeteekende bericht met hartelijken dank de goede ontvangst van de volgende collecten voor voornoemde kas.

Nagekomen collecten voor het boekjaar 1897/'98.		Voor het boekjaar 1898/'99.	
Bleiswijk	f 5,38⅝	Leiden B	f 13,32
Zwijndrecht	- 19,10	's-Gravenzande	- 14,45
Puttershoek	- 3,50	Rijswijk	- 2,45
Bolnes	- 4,02	Delft	- 74,65
Giesen-Nieuwkerk	- 1,51	's-Gravenhage B	- 83,22
Ridderkerk	- 3,85	Ter Aar	- 1,—
H.-Ido-Ambacht	- 3,36	Alfen a/d Rijn	- 4,93⅝
Ottoland	- 1,75	Bodegraven	- 20,08⅝
Molenaarsgraaf	- 1,50	Leimuiden	- 3,97⅝
Dordrecht C	- 15,54	Nieuwkoop	- 2,05
Heinenoord	- 6,23	Nieuwveen	- 6,76
Barendrecht	- 14,—	Noorden	- 2,10⅝
's Gravendeel	- 4,78	Oudshoorn	- 5,22
Strijen	- 4,08	Waarder	- 6,80
Giesen-Oudkerk	- 4,—	O.-Wetering	- 16,88
Heerjansdam	- 3,70⅝	Woerden	- 10,43⅝
Voor het boekjaar 1898/'99.		Woubrugge	- 3,02
Maasland B	f 21,47	Zevenhoven	- 3,70
Maassluis B	- 26,27	Zwammerdam	- 6,68⅝
Schiedam B	- 17,50	Naaldwijk	- 8,32
Pernis	- 19,41⅝		

Pernis, 11 Juli 1898. A. Loois, *Penningm.*

Voor het Prov. Ger. Weeshuis te Middelharnis.

Van de gemeente te:

Ooltgensplaat	f 9,25	Zwijndrecht	f 25,—
Numansdorp	- 6,—	Sliedrecht	- 17,44⅝
Voorschoten	- 12,29		

De Directeur v/h Weeshuis,
H. Schoonejongen Jacobz.

Voor de Theol. School.

Van de gemeente te:

Almkerk	f 14,—	Koudekerke (½ Coll.)	- 9,56
Andel	- 8,38	St. Laurens id.	- 2,77⅝
Dussen	- 6,55	Meliskerke id.	- 3,—
Giessen	- 2,—	Middelburg A id.	- 9,11
Meeuwen	- 2,—	Middelburg B id.	- 5,41
Nieuwendijk	- 21,10	Middelburg C id.	- 19,98⅝
Sleeuwijk	- 4,85	Oostkapelle id.	- 2,45
Waardhuizen	- 3,—	O. en W. Souburg id.	- 6,07⅝
Werkendam A	- 12,50	Serooskerke id.	- 8,32
Werkendam B	- 2,78	Vlissingen A id.	- 8,44
Arnemuiden (½ Coll.)	- 1,15	Vlissingen B id.	- 7,62
Domburg id.	- 1,29⅝	Veere id.	- 5,16⅝
Grijpskerke id.	- 7,81	Vronwenpolder id.	- 4,19⅝
Gapinge id.	- 0,70		

Middelstum, 11 Juli 1898. J. Nederhoed, *Penningm.*

Voor de Zending.

Door Hoofdonderw. Beukema, v/d kinderen der Dag- en Zondagsschool te Hoogeveen	f 11,50
Door Ds Postema, gev. in 't kerkz. te Warffum	- 4,—
Door Ds. v. d. Veen, gev. in 't kerkz te Midwolde, Oldambt	- 2,50
Door J. J. Havinga, v/d Cents-ver. „Moffat" te Kielwindeweer	- 53,61
Door Ds. Westerhuis te Groningen:	
Uit 't Zend. busje van Fenna Valk f 19,—	
„ „ „ „ Anna Meijer - 14,60	
„ „ „ „ Eltje v. d. Glas - 10,75	
Uit een catechis busje - 7,23	
V. d Meisjes-ver. „Weest een zegen" - 6,—	
te zamen	- 57,58
Uit 't huisbusje van H. Bouma te Rouveen	- 3,50
Uit de Ger. kerk te Sunwoude, v/d Zondagssch. f 2, en Zend bus f 4,75 te zamen	- 6,75
Door Ds. Nieboer te Aalten van N. N.	- —,60
„ „ „ „ „ „ „ „ N. N.	- —,50
Door W. v. d. Linden, v/d Gecommitteerden v/d Zend. d. d. kerkeraad van Utrecht	- 700,—
Door Ds. Fokkens, uit 't Zend. busje der Chr. School te Stadskanaal	- 2,46
Door R. de Vries, uit de catechis. bus te Winsum, Fr.	- 8,—
Door H. v. Noort, ingek bij een br. v/d Comm. v. Administratie v/d kerkeraad te Loosduinen	- 1,—
Door D. Riemens Cz., v/d Zondagssch. te Zaamslag	- 4,07
Door Ds. de Koning, uit 't Negertje v/d Zondagssch „Jachin" te Krabbendijke	- 13,80⅝
Door idem, v/d Jongel.-Ver. te Tholen	- 1,27⅝
Door Ds. Postema, gev. in 't kerkz. te Warffum	- 2,—
Uit 't Zend. busje van Mej. C. Landwehr te Leiden	- —,65
Door Ds. Vos te Veendam, van J. v. d. G.	- 1,—
Door idem, gev. in 't kerkz.	- 6,—
Pinkstercollecte:	
Stadskanaal f 133,50	
Groningen A nagift - 2,50	
Koevorden nagift - 2,50	
Oldeboorn - 5,20	
Winsum, Fr. - 12,—	
Koudekerk met huisbusjes en catechis. bus - 50,—	
Loosduinen - 15,60	
Monster - 10,33	
Rijswijk Z.-H. - 2,87⅝	
Schiedam A ex port - 32,04	
Zaamslag A - 30,79	
Oud-Vossemeer - 17,85	
Oosterland - 11,58⅝	
Camperland - 12,23⅝	
Zonnemaire - 5,—	
Wissekerke - 1,63⅝	
Geersdijk - 1,67⅝	
Krabbendijke - 17,25	
Kruiningen	f 11,10
Tholen B	- 11,25
Poortvliet	- 5,85
Rilland-Bath	- 4,67
Barchem	- 8,94⅝
Lochem	- 8,65
Vrijhoeve-Capelle	- 8,70
Andel	- 8,80
Dussen - 9,—	
„ nagek. in 't kerkz. - 5,—	
	- 14,—
Giessen	- 2,—
Meeuwen	- 2,70
Nieuwendijk	- 67,85
Sleeuwijk	- 6,80
Waardhuizen	- 2,73
Werkendam A	- 24,42
Werkendam B	- 5,—

N. B. In het voorg. Nr. staat: P. C. Scheveningen f 99,45 moet zijn Scheveningen A f 99,45.

Doesborgh, 9 Juli 1898. B. de Moen, *Quaestor.*

Zending onder de Joden.

Door Mej. J. v. Dijk, Joure: van S. S. Woudstra, St. Johannisga	- 1,50
Door Mej. Jakoba Zeldenrijk, Gouda: uit het busje van Mej. v. d. B. te N.	- 1,—
Van A. Gruijs Sr., Zaandam: van gebruikte postzegels	- 1,—

Met dankzegging en aanbeveling,
Waddingsveen, 8 Juli '98. E. Kropveld, *Pngmr.*

Zie vervolg in het Bijvoegsel.

Dordsche Leerregels.

LXXVIII.

Hoofdstuk V.

Van de volharding der heiligen.

De wedergeboorte kan, uit haar eigen aard, slechts éénmaal geschieden en moet, in elk mensch, éénmaal geschieden, om het koninkrijk Gods te kunnen zien en in hetzelve in te gaan.

De leer, dat een mensch de wedergeboorte verliezen kan en dat ook de wedergeboorte zich weder kan herhalen, berust geheel op de verloochening van den geestelijken dood, waaraan de mensch van nature, naar het rechtvaardig oordeel Gods, onderworpen is.

De H. Schrift spreekt van een „levend maken" van den zondaar, die dood is door de misdaden en de zonden, Efeze 2.

Opmerking verdient, dat Paulus van deze levendmaking sprekende, haar in verband brengt met Christus, die in vs. 22 van hootdstuk 1 genoemd is: het aan de gemeente gegeven Hoofd boven alle dingen, en dat de gemeente daarbij genoemd wordt het lichaam van Christus, zijne vervulling: daar Christus zonder zijn gemeente geen Hoofd zou zijn, evenmin als de man zonder vrouw volkomen is.

In verband hiermede brengt de Apostel de levendmaking uit den geestelijken dood in verband met Christus of het *inzijn* der uitverkorenen in Christus. Zoo zegt hij in vs. 4—7: *„Maar God, die rijk is in barmhartigheid door zijne groote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden), en heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jezus; opdat Hij zoude betoonen in de toekomende eeuwen den uitnemenden rijkdom zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus."*

De Apostel wil blijkbaar in het licht stellen, dat de behoudenis, of het zalig worden van den zondaar, geheel en al Gods werk en dus uit genade is.

Niet dit is de genade, dat God den weg en de middelen tot onze behoudenis bereid heeft, en het nu voorts aan ons overlaat, of wij al of niet van de aangeboden gelegenheid *willen* gebruik maken; maar de genade bestaat hierin, dat God ons in Christus te voren gekend en verordineerd heeft, den beelde zijns Zoons gelijkvormig te worden. *In* en *met* Christus heeft Hij ons levend gemaakt en *gezet* in den hemel *in* Christus Jezus.

Dit werd niet alleen door de Remonstranten maar wordt, ook nu nog, door Gereformeerden dikwerf uit het oog verloren. Wat de geloovigen in Christus hebben, wordt nu nog niet *ten volle gezien*, en daarom niet gekend of zelfs betwijfeld. Maar Paulus toont hier nadrukkelijk aan, dat schoon, om met Calvijn te spreken, „onze zaligheid nog in hope verborgen is, wij nochtans *in* Christus *bezitten* de zalige onsterfelijkheid en heerlijkheid. Daarom zegt hij (de Apostel) *in Christus*, omdat deze dingen, die hij noemt, in de leden van Christus nog niet gezien worden, maar alleenlijk in het Hoofd; nochtans, *om de verborgen eenheid*, komen de leden ook zekerlijk daartoe."

De leer: „dat het niet ongerijmd is, dat de mensch, zijn eerste wedergeboorte verloren hebbende, wederom opnieuw, ja menigmaal wedergeboren worde," is dan ook terecht, door de vaderen van Dordt genoemd een ongerijmde leer. Dit is zeker wel de zachtste uitdrukking voor zulke God-onteerende dwaalleer. Want de gronddwaling der Remonstranten: de verloochening van Gods souvereiniteit in de behoudenis van zondaren, komt ook hier, gelijk als in alle stukken der leer, weder aan het licht. En in betrekking tot de wedergeboorte is het, gelijk in art. VIII van de verwerping der dwalingen gezegd wordt: *„Want deze loochenen door deze leer* (gelijk die hierboven is uitgedrukt) (*de onverderfelijkheid van het zaad Gods, waardoor wij wedergeboren worden, tegen het getuigenis des Apostels Petrus: Gij, die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijken, maar uit onvergankelijken zade* (1 Petr. 1 : 23.)

De Vaderen spraken, op grond der H. Schrift, van een „zaad der wedergeboorte."

Hierin ligt de gedachte dat, gelijk in alle zaad, ook in dit zaad de kiem aanwezig is van het lichaam, dat worden zal.

Bij het gebruik van het woord: wedergeboorte moet dan ook altijd gelet worden op de beteekenis, die het in een aan te wijzen verband en voor een bepaald doel heeft. Soms wordt er mede bedoeld, alleen het zaad, waarin de kiem ligt van het lichaam dat worden zal, soms dat lichaam zelve, soms ook de geheele voltooiïng of volmaking er van.

Wanneer b.v. in Cat. Zond. 3. vr. 8, gezegd wordt, dat wij ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad, *tenzij wij door den Geest Gods wedergeboren worden*, wordt zeker gedacht aan het *zaad der wedergeboorte*. Maar in art. XXIV der Gel. Bel. wordt niet gesproken van het zaad der wedergeboorte doch van den *nieuwen mensch*. Daar komt de wedergeboorte voor als een vrucht of gevolg van het ware geloof, dat, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, *hem wederbaart en maakt tot eenen nieuwen mensch, en hem doet leven in een nieuw leven en hem vrij maakt van de slavernij der zonde."*

Wij belijden dus, dat waar het onvergankelijke zaad der wedergeboorte, door den H. Geest, in het hart geplant is, dit is een onuitroeibare en onverliesbare genade. En voorts, dat, op des Heeren tijd en wijze, uit dit zaad, door de werking des Heiligen Geestes en de bediening des Woords, waardoor de H. Geest werkt, de nieuwe mensch te voorschijn komt, en dat alzoo de ware geloovigen, in de kracht Gods, door het geloof, bewaard worden tot de eeuwige zaligheid.

GISPEN.

Schriftbeschouwing.

Het heilig Evangelie naar Johannes.

XLVIII.

Hoofdstuk V.

Want gelijk de Vader de dooden opwekt en levend maakt, alzoo maakt ook de Zoon levend, die Hij wil, 21. Ziehier het eerste der grootere werken, welke de Vader den Zoon te doen geeft. 't Is een werk, dat de Zoon te zaam met den Vader verricht; de Vader doet Hem aan dit werk alzoo deelnemen, dat Hij het naast Hem verricht, in gelijke kracht als de Vader zelf. Sprake is hier van een werk der genade; niet het opwekken van allen mensch zonder onderscheid, maar het opwekken ten leven, wat uitsluitend den geloovigen tebeurt valt, wordt hier bedoeld. Om die reden heet Christus het werk des Vaders, waaraan Hij gemeenschap en aandeel heeft ontvangen, niet bloot een opwekken, maar ook een levendmaken. Alzoo is een der treffelijkste werken Gods het zijne mede geworden; wat werk toch is met dat van de vernietiging des doods te vergelijken? Men vraagt hier, of Jezus de geestelijke of de lichamelijke opwekking op het oog heeft, dan wel beide. Uit wat Hij vs. 24 en 25 zeggen zal, zullen wij zien, dat Hij beide bedoelt, zóó nochtans, dat Hij allernaast op de lichamelijke het oog heeft, opgevat als openbaring van de geestelijke. De woorden: gelijk Hij wil — zijn geenszins in strijd met wat Hij zoo even, vs. 19, zeide: de Zoon kan van zichzelven niets doen; want Jezus stelt zich hier niet als de Vrijmachtige tegenover den Vader, alsof Hij in het opwekken ten leven met geen raadsbesluit der verkiezing rekening te houden had, maar met den Vader tegenover de menschen. Zeggen wil Hij, dat Hij, evenmin als de Vader, aan iemands willen of loopen gebonden is, maar het werk der levendmaking volbrengt aan hen, aan wie het Hem behaagt het te volbrengen. Daarvan heeft Hij zoo even een voorbeeld gegeven; want van de vele kranken, die er in Bethesda waren, genas Hij er slechts een enkele, en dat Hij dezen genas, omdat Hij het wilde, en niet omdat de kranke het wilde, liet Hij uitkomen, door zelf ongevraagd het werk zijner genezing ter hand te nemen. 't Was dus geenszins toevallig, maar veeleer opzettelijk, dat Christus in Bethesda uit eigene beweging optrad en eene keuze uit de velen deed; want Hij wilde door zijne wijze van handelen de vrijmacht tegenover het schepsel openbaren, welke Hij, ten teeken zijner hoogheid met den Vader gemeen had, en hierdoor het woord inleiden, waarin Hij in het onderhavige vers de gedachte zijner handeling belichaamt. Overigens weten wij, dat Hij niet naar willekeur, maar alleen de gegevenen des Vaders levend maakt. Trouwens volbrengt Hij dit werk niet alleen, maar in vereeniging met den Vader; dit sluit alle gedachte uit, als zou de Zoon met den wille des Vaders hier geene rekening houden.

Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven; 22, *opdat zij allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die Hem gezonden heeft*, 23. Het woordje »want" dient hier niet om de reden aan te wijzen, waarom de Vader den Zoon het werk der levendmaking geeft te doen, maar staat evenals het »want" van vs. 21, in samenhang met wat in vs. 20 is gezegd, en strekt om aan te toonen, hoe Christus terecht zeide, dat de Vader Hem grootere werken toonen zou. Er is in dit vers eene opklimming; Christus gaat van het grootere tot het grootste werk over. 't Is het werk des oordeelens, dat Hij hier vermeldt. Door het »oordeel" verstaan wij het Hem opgedragen koninklijk, richterlijk werk en ambt De Vader heeft Hem alle macht gegeven over alle vleesch, macht om het koninkrijk ten erve te geven en om te bannen naar de buitenste duisternis, en elk schepsel zijne eeuwige plaats aan te wijzen. Hem is het opgedragen om door een gericht, waarvan geen hooger beroep is, de geschiedenis van elk mensch in het bijzonder en van alle menschen te zaam tot hare slotsom te brengen. Men lette er op, dat de Vader zelf niemand oordeelt; in het werk der levendmaking treden Vader en Zoon nog gezamenlijk op; bij het oordeel handelt alleen de Zoon. De reden van dit merkwaardig, ja raadselachtig verschijnsel zal Christus ons in vs. 27 aangeven. Was liefde volgens vs. 21 de drijfveer des Vaders in het geven van dit werk aan Christus, het oogmerk lag in zijne bedoeling om den Zoon van allen gelijke eer te doen ontvangen als Hij-zelf. Het middel is wèl gekozen; als straks alle menschen Christus op de wolken des hemels zullen zien komen, om levenden en dooden te oordeelen, zal elk gedwongen zijn, om te bekennen, dat Hij Gode evengelijk is; geen Jood zal Hem dan meer een roover van Gods eere heeten, en geen Heiden een godsdienstigen dweper. Zoo zien wij, dat God voor Christus hoogere eer eischt dan voor zijne andere gezanten. Voor al zijne gezanten eischt Hij eere; in zijne gezanten toch wil Hij zelf geëerd worden; daarom past Christus dezen regel ook op zichzelven toe. Maar tegelijk doet Hij, door te zeggen dat de Vader gelijke eere voor Hem eischt als voor zichzelven, het onderscheid tusschen zich en de andere dienaren Gods uitkomen. 't Is zoo, er is in den tekst slechts van eeren en niet van aanbidden sprake; dit laatste ligt echter in het woordje gelijk opgesloten. Zoo dient dan de eere, die wij Gode schuldig zijn tot maatsstaf voor de eere, die wij Christus hebben toe te brengen. Wij moeten Christus' woord gelooven, enkel omdat Hij het spreekt, en zijn bevel gehoorzamen, enkel omdat Hij het geeft; aan Hem moeten wij ons toewijden en op Hem ons betrouwen stellen; Hem hebben wij te aanbidden. Wij behoeven niet te vreezen, dat de Vader naijverig zal zijn op de eere zijns Zoons; want in den Zoon wordt de Vader zelf geëerd, omdat Hij met den Zoon eenswezens is. Wel is het de wil des Zoons, dat wij den Vader eeren, zoodat zij te verwerpen zijn, die naar de wijze der oude Hernhutters den Zoon eeren in de plaats des Vaders; maar naardien de Vader evenzeer wil, dat wij den Zoon eeren, gelijk wij Hem eeren, zoo zijn zij niet minder te verwerpen, die in Christus slechts den mensch eeren. Voorzeker is Hij mensch; maar reeds in den Zoon des menschen hebben wij den Zoon van God te eeren;— en zoo niet, dan wijst de Vader alle hulde, die wij Hem brengen mochten, af. In den echten godsdienst is de Goddelijke vereering van Christus een wezenlijk element; neem het er uit en de godsdienst is niet meer, wat hij heet. Men behoeft zich ook door het feit, dat Christus mensch is, niet te laten verwarren; want wel moeten wij bij Hem tusschen den Zoon van God en den Zoon des menschen, Godheid en menschheid, onderscheiden, maar in de aanbidding van Hem behoeven wij deze niet scheiden, daar wij niet de naturen aanbidden, maar den persoon, die God en mensch is, en dat omdat Hij God is. Zijn er voorts voor de engelen redenen om den Zoon te aanbidden, hoeveel te meer voor ons. Is zijne Goddelijke heerlijkheid niet om onzer zonden wil verdonkerd geworden? Daarom behooren wij des te ijveriger te zijn om Hem zijne eere weder te geven. Daartoe prikkele ons de gedachte, dat wij onze eigene eere niet beter kunnen zoeken, dan door het zijne eere te doen, naardien Hij onze eenige eere is. Rekenen wij er echter op, dat men ons onze eere naar het vleesch ontnemen zal, zoo wij Christus gelijk den Vader eeren; Godsvereering laat men toe, maar Christusvereering duldt men niet, tenminste geene, die met de Gods-vereering samenvalt.

Tot dusverre heeft Christus slechts in het algemeen over zijne gemeenschap aan de Goddelijke werken gesproken, thans gaat Hij er toe over om zijn aandeel in het werk der levendmaking en des gerichts aan te wijzen.

(Wordt vervolgd.)

VAN ANDEL.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarde Vriend,

De tijd nadert weêr, dat al wat onderwijst en onderwezen wordt, eenige weken rust krijgt.

De hoofdartikelen van *de Standaard* worden dan gewoonlijk door een andere hand, dan die van den hoofdredacteur, geschreven, en *de Heraut* verschijnt dan maar half, d. w. z. met een half blad.

Oudtijds noemde men dezen tijd des jaars den komkommertijd, ook met het oog op handel en bedrijf. Voor winkeliers in de groote steden is het dan ook geen drukke tijd, daar vele families buiten zijn of op reis.

En voor vele ouders, die niet op reis kunnen gaan, of hun kinderen naar buiten kunnen zenden, is het een zeer moeilijke tijd, naar welks einde vurig verlangd wordt, om weêr wat rust in huis te krijgen.

In de kringen der Vrije Universiteit begint deze tijd met de Jaarvergadering der vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag. Ditmaal werd die vergadering te Zwolle gehouden en als gewoonlijk was zij druk bezocht. Ook nu ontbrak het niet aan belangstelling van de zijde des volks, en hoe de verstandhouding is tusschen de Vrije Universiteit en de Theologische School blijkt wel uit het feit, dat den Kamper hoogleeraar Dr. Bavinck, de leiding der vergadering was opgedragen.

Gelijk steeds zoo verscheen ook nu weder, eenige dagen voor de jaarvergadering, het jaarverslag van de vereeniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag.

Dit verslag is een lijvig boekdeel, waarin al het wetenswaardige, dat op de Vrije Universiteit betrekking heeft, is bijeengebracht. Het program voor de 18e Jaarvergadering, die te Zwolle gehouden werd, met Agendum voor die vergadering, naamlijst van de stichters der Universiteit en van de bestuurders der vereeniging, de statuten der vereeniging, huishoudelijke reglementen, verslag van de jaarvergadering des vorigen jaars, financieel overzicht enz. enz.

Uit de naamlijst der studenten blijkt, dat er gedurende den cursus 1897/98 in de Theologie studeerden 74, in de Rechtsgeleerdheid 17 en in de Letteren 16.

De financiën zijn niet, wat men wel eens rooskleurig noemt, doch ook niet zorgwekkend. Maar wel verdient het opmerking, dat zoowel de faculteit der Rechten als der Letteren slechts door één hoogleeraar bezet is.

Dit verschijnsel is niet te verklaren alleen uit zwakheid in het financieele, maar veeleer uit gemis aan zulke mannen, die niet alleen uitmunten in wetenschap, maar in wier denken en leven en gelooven de Gereformeerde of Calvinistische beginselen zulk een macht zijn, dat we, zooals dat wel eens is uitgedrukt, slaven zijn van hun beginsel.

Misschien mikt men, althans wat het wetenschappelijke betreft, wat al te hoog. Doch aan de andere zijde is het ook waar, dat de Vrije Universiteit, voor haar reputatie, en met het oog op het legio vooroordeelen, de tegenwerking der openbare meening en de niet-medewerking der regeering, zeer nauwgezet moet toezien in het kiezen van hoogleeraren. Zij dient, in de beplanting der katheders, wel om te zien naar zulk hout, waar men, in alle eeuwen, de echte professoren van sneed.

Nu geloof ik wel, dat er zulk jong hout aan 't groeien is, maar meen ook wel eens gehoord te hebben, dat het niet goed en voordeelig is, het te vroeg te kappen.

Uit het verslag van de jaarvergadering zag ik, dat Dr. Kuyper ook nog aan iets anders herinnerde, namelijk aan de mogelijkheid van sterven, en aan de wenschelijkheid, dat er middelen gevonden mochten worden om jonge mannen, die aanleg hebben, te helpen om te kunnen doorstudeeren. Nu gaat er wel eens de een of ander als candidaat de gemeente in of als docent naar een Gymnasium, omdat de nood daartoe dringt, die, waren de levensomstandigheden anders, waarschijnlijk nog een wetenschappelijke roeping zouden kunnen vervullen.

Doch ook over deze dingen regeert de eeuwige Vader van onzen Heere Jezus Christus, door zijn eeuwigen raad en zijne voorzienigheid. Wij wonen niet in Schotland of in Amerika, maar in Nederland, en ik geloof, dat we, alles in aanmerking nemende, rijke stof tot danken hebben voor wat de Heere ons heeft gegeven in de School te Kampen en in de Universiteit te Amsterdam. De zaadkorrel is, onder het bestuur des Heeren, gelegd, aan natmaken ontbreekt het nog niet; den wasdom wachten we van God.

In Amsterdam begint men langzamerhand toebereidselen te maken voor de aanstaande Inhuldigings-feesten. Hier en daar ziet men al tribunes verrijzen, de eerste-klas-wachtkamer van het Staatsspoor-station krijgt een uitbouw op het plein, en de winkels beginnen de uitstallingen van Oranje-linten en -strikken, draagpenningen, insignes enz. voor de glazen te prijken, met bustes van de Koningin, en zulk een verscheidenheid van portretten, dat het moeilijk wordt zich een juiste voorstelling te vormen van Haar gelaat.

Voorts kunnen we ons al trakteeren op Wilhelmina-portwijn, Wilhelmina-chocolade, Kronings-sigaren, dito beschuit, limonade enz. enz.

De stroom van liederen en geschriften, op de plechtigheid betrekking hebbende, is nog altijd wassende. Maar de kroon spant zeker het Gedenkboek, waarin onze eerste mannen bijdragen in poëzie en proza schreven, en dat met zulk een rijkdom van platen en illustraties versierd is, dat men gaat watertanden, als men er een kijkje in mag nemen.

In dit boek worden ook mededeelingen gedaan uit het leven der Koningin, o. a. dat bij de beoefening der Vaderlandsche geschiedenis de Stadhouder Prins Willem III, Koning van Engeland, haar Held is geworden. Een schoone en hoopgevende gedachte! Prins Willem III, die zooveel voor het Protestantisme in het algemeen en voor de Gereformeerde religie in het bijzonder heeft gedaan; die van zijne jeugd af „fel benauwd" is geweest; voor de rechten van Oranje en de onafhankelijkheid des lands zooveel geleden en gestreden heeft; staatsman, veldheer, overwinnaar in den kamp tegen machtige vijanden van buiten en overmachtig partij-gekonkel van binnen: — de Held der jonge Koningin, erfgename van de rechten en plichten der wereldberoemde en in Nederland zoo geliefde Oranjes! Het is een gedachte, die het hart doet trillen en het oog vochtig maakt.

En het is, in verhoogde mate, een drangreden tot gebed.

Alles is nu zoo geregeld, dat er geen twijfel bestaat, of er zal, in alle kerken van Nederland, op 31 Augustus een gebed tot God Almachtig opgaan, een gebed voor de Koningin. Alleen is men het nog niet eens over het uur van samenkomst. Prof. Lindeboom heeft voorgesteld, *des avonds ten zes ure*, het uur waarop de Koningin geboren werd. Maar Prof. Goossens, de redacteur der *Kerkelijke Courant*, blijft aandringen op het morgen-uur.

Naar het mij voorkomt, zullen geen van beide adviezen opgevolgd kunnen worden.

Ware de Hooge Regeering het volk voorgegaan, had zij de „historische lijn" weder opgevat, en al ware het maar den wensch der Koningin tot het volk overgebracht, en order gegeven om alle departementen van bestuur en alle publieke kantoren op den voormiddag van 31 Augustus te sluiten, en waren dan de particuliere kantoren, de werkgevers, de winkeliers, de beursmannen enz. gevolgd, dan zou een algemeen gebed, in het gansche land en op hetzelfde uur, mogelijk geweest zijn en dan zouden de feest-commissiën, in de verschillende plaatsen, er zich ook naar moeten regelen.

Maar nu de Regeering er zich buiten hield en verwees naar de aanschrijving van de Synodale Commissie der Ned. Hervormde kerk, is eenstemmigheid in dezen niet te verkrijgen. Want de onderstelling is te stout, dat genoemde Syn. Comm. zooveel macht in den lande zou hebben, dat zelfs het burgerlijke leven zich aan haar zou onderwerpen.

Er blijft dus niets anders over dan dat het tijdstip van de ure des gebeds vastgesteld worde in verband met de plaatselijke omstandigheden en de gelegenheid van iedere kerk. In de Herv. gemeenten van den Haag, Amsterdam enz. zijn aanzienlijken, renteniers enz. genoeg, om een behoorlijke opkomst in het morgenuur te verzekeren. Maar het eigenlijke volk, de werkzame en nijvere burgerij is dan toch buitengesloten. En in verhoogde mate is dit het geval in de Gereformeerde gemeente, waar het getal „edelen" zeer klein is, en de „wijzen" vacantie hebben, en her- en derwaarts verspreid zijn.

Dit is nu eenmaal zoo en daaraan valt nu niets te veranderen. Zonder de neutraliteit tegenover de gezindten en

de kerkgenootschappen te schenden, had de Regeering, door haar woord, meer eenheid kunnen brengen. Nu dit niet geschied is, moeten we ons schikken naar de gangen des werks, mits de samenkomst tot gebed maar geschiede op 31 Augustus, den dag waarop de Koningin haar 18e levensjaar volbracht heeft. Want terecht merkt de *Kerkelijke Courant* op, dat het onder menschen niet de gewoonte is, en ook moeilijker zou kunen zijn, het geboorte-*uur*, maar wel om den geboorte-*dag* te vieren.

Uit de Juli-aflevering van de *Stemmen voor Waarheid en Vrede* zie ik, dat Dr. Bronsveld erg ontstemd is over den uitslag der verkiezingen voor de Provinciale Staten en vooral over het feit, dat zelfs leden van den Christ. Hist. Kiezersbond niet getrouw bleven aan het bekende wachtwoord: In geen geval een doleerende! Zij hebben o. a. medegewerkt aan de verkiezing van den heer Hovy te Amsterdam; „Dezelfde man (ik wil hem rangschikken, zegt Dr. B., onder de belijders van het Evangelie) *haat* de Ned. Herv. kerk met doodelijken haat. Hij heeft Dr. Kuyper krachtiger misschien dan iemand anders gesteund in al zijn evoluties en revoluties." „Is het niet (vraagt Dr. B. ten slotte) om zich te schamen, en om wanhopig te worden?"

Schaamte dus en wanhoop, twee woorden, die een verschrikkelijken gemoedstoestand uitdrukken.

Wat zal het eens wezen, als het geheele huis van den tegenwoordigen vooruitgang, van wetenschap, beschaving, „bildung" of hoe men 't noemen wil, waaraan ook velen, die zich voor belijders van het Evangelie bij uitnemendheid houden, ijverig meebouwen, op een zandgrond zal blijken gebouwd te zijn!

Beware God land en volk voor een val, van welken Jezus zegt, dat hij groot is, doch die door vele leidslieden des volks niet schijnt gevreesd te worden.

T.t.

GISPEN.

Politieke Beschouwingen.

In *Frankrijk* is de Dreyfus-zaak weêr met alle kracht aan de orde van den dag. De minister van Oorlog had, met bedoeling om in 't land vrede te brengen, de kloekheid en de onvoorzichtigheid tevens om enkele stukken in de Kamer voor te lezen waaruit, zijns inziens, Dreyfus' schuld duidelijk bleek, en inderdaad was de eerste indruk bevredigend. Doch nu komt Overste Picquart, die het als vroegere chef van den geheimen dienst weten kan, beslist verklaren, dat die stukken valsch zijn, en Dreyfus' vroegere advocaat aan den minister van Justitie mededeelen, dat noch aan hem, noch aan zijn cliënt van die stukken mededeeling is gedaan, gelijk de wet eischt. De kans tot herziening van 't proces wordt dus versterkt, al volgt uit een en ander nog de onschuld van Dreyfus niet. Dat echter bij dezen gang van zaken in de pers weer een storm is opgestoken, laat zich bij de Fransche eigenaardigheden en toestanden begrijpen, al ware ook matiging en meer onpartijdigheid voor de eer van het volk en de Regeering geen overtollige weelde.

In sommige deelen van *China* is 't zeer onrustig. Benden opstandelingen doorkruisen enkele provincien, veroveren zelfs steden en brengen niet weinig onrust teweeg. Het ontbindingsproces is dus nog alles behalve gestuit in 't groote Rijk. Ook in 't naburige Corea, om 't bezit waarvan Japan zoozeer heeft gestreden, is 't onrustig. De paleis-revolutie is weer aan den gang. En de vertegenwoordigers vooral van Japan, Engeland en Rusland zien 't bedrijf met alles behalve vriendelijke oogen aan, gereed om ten eigen voordeele, in te grijpen, zoo het moet.

Wat den strijd tusschen *N.-Amerika* en *Spanje* betreft, doen zich in de laatste dagen weêr sterkere geruchten van vrede hooren. Maar of ze vertrouwbaar zijn en inderdaad gegrond op pogingen van de zijde van Spanje om tot onderhandelingen te komen is zeer onzeker. Toch bericht men uit Madrid (men lette daarop!), dat N.-Amerika zou eischen: „afstand van Cuba en Portorico, één milliard 200 millioen schadevergoeding, een haven op de Canarische eilanden en bezetting der Philippijnen totdat het bedrag is afbetaald."

Nu, *indien* dit wordt geëischt, is 't niet te verwonderen, dat de hoofden van volk en leger in Spanje zeggen: dat niet; dan liever voortvechten! Trouwens, het accepteeren van zulke voorwaarden zou dan ook zeker onmiddellijk leiden tot een krachtigen opstand van de zijde der Carlisten, die nu eenmaal, om wel te begrijpen reden, beweren, dat geen stuk gronds mag afgestaan worden. Wij kunnen dan ook niet gelooven, dat N.-Amerika dergelijke voorwaarden *nu* reeds stellen zou. De *N. Y. Herald* loochent dan ook eenvoudig de waarheid van 't geheele bericht. Tengevolge van de kwestie van vrede wordt echter een ministriëele wijziging te Madrid verwacht. Het spant er in elk geval.

Intusschen schiet men van N.-Amerika's zijde op de Philippijnen al heel weinig op. Waarom, weten wij niet zeker. Sommigen vermoeden uit vrees voor verwikkelingen vooral met Duitschland; anderen, omdat het niet gaarne de duizenden opstandelingen tot onderwerping zou hebben te brengen. Wij vermelden een en ander slechts volledigheidshalve, maar gelooven, dat het is, omdat generaal Merrit, de opperbevelhebber, er nog niet is.

Ook voor Santiago is de strijd Zondag weêr hervat. Oorlogsschepen zochten het te bombardeeren, en, naar later wordt bericht, met eenig succes. Doch de voorloopige aanvallen van 't leger zouden voorshands nog weinig hebben uitgewerkt. De baai instoomen met de vloot is zeer gevaarlijk; en de jongste aanvallen met zoo geduchte verliezen door 't leger ondernomen, dringen tot voorzichtigheid. Ook zou er, maar tevergeefs, onderhandeld zijn over de overgaaf van Santiago. Misschien echter komt gebrek aan voedsel en kruit den Amerikanen spoedig te hulp, zoo de gele koorts hen maar niet dwingt tot andere dingen. De ellende in en rond de stad is groot!

Onze *eerste Kamer* is bijeen geweest en heeft enkele wetten aangenomen.

De motie, van Asch v. Wijck is ingetrokken, wijl de Regeering toezei naar zijne bedoeling te willen handelen.

Onze troepen in *Atjeh* brengen den vijand geduchte verliezen toe.

NOORDTZIJ.

Buitenlandsche Kerken.

De driehonderdjarige gedenkdag van het Edict van Nantes. Het was 13 April 300 jaren, dat Hendrik IV, Koning van Frankrijk, het bekende Edict, waarbij hij vrijheid van godsdienst toezegde, heeft uitgevaardigd. De Protestanten in Frankrijk konden natuurlijk dit feit niet stilzwijgend voorbij laten gaan. Omdat de Paaschweek, waarin de juiste datum viel, voor de feestelijke samenkomsten minder geschikt was, werd daarvoor de Pinksterweek bestemd en wel 31 Mei tot 3 Juni.

Zij besloten daartoe, hoewel de omstandigheden voor zulk eene feestelijke herdenking niet gunstig waren, wijl toen juist de zaak Dreyfus-Zola aan de orde was en de gemoederen zoozeer beroerde, dat, in tegenspraak met wat men herdacht, in Parijs biljetten werden aangeplakt, waardoor het volk werd opgehitst, om voor altijd „de Hugenoterij, de vrijmetselarij en alle giftige elementen, die de natie in beroering brachten" uit te werpen.

De Protestanten lieten zich daardoor niet afschrikken en besloten in dezelfde stad, waar Hendrik IV het Edict geteekend had te vergaderen, om met dankzegging aan God deze gebeurtenis te herdenken. Nantes telt onder hare 120000 inwoners slechts 900 Protestanten, die in eene Gereformeerde gemeente, welke door twee predikanten bediend wordt.

Aan den avond van 30 Mei hield Dr. Couve van Parijs de eigenlijke feestrede over Ezra 9 : 15, waarin hij het voorrecht van de vrijheid van godsdienst en geweten met een terugblik op de geschiedenis van het Protestantisme aantoonde en het den aanwezigen op het bart bond den kostbaren schat des Evangelies ongeschonden te bewaren. Ongeveer 400 hadden aan de uitnoodiging van Nantes' kerkeraad gehoor gegeven en waren uit alle oorden des lands samengekomen. De ontvangst der genoodigden had Dinsdagmorgen 31 Mei plaats; zij werden door een der predikanten van Nantes, Ds. Dartigue, verwelkomd. Hij sprak zijne blijdschap uit, dat afgevaardigden van alle Protestantsche kerken in Frankrijk aan de uitnoodiging voldaan hadden, wat het beste antwoord was op de beschuldiging der vijanden van de verdeeldheid der Protestanten. In de beide vorige eeuwen was het onmogelijk geweest een eeuwfeest te vieren, maar heden heeft de kerk van Nantes het voorrecht de vertegenwoordigers van alle Fransche Protestanten tot het 300-jarig feest samen te roepen.

In de toespraken der afgevaardigden van de verschillende kerken en vereenigingen kwam bij de vreugde over dit feest de eenheid der geloovige Protestanten bij het verschil in belijdenis uit.

Na deze toespraken werden onderscheidene voordrachten gehouden door leden van de vereeniging voor de beoefening der geschiedenis van het Protestantisme in Frankrijk. Baron de Schickler had een referaat over „het Edict van Nantes", waarin naar de beste bronnen de tijd van Hendrik IV werd voorgesteld. Ter aanvulling van deze voordracht legde een der aanwezigen een origineel-exemplaar van het Edict ter bezichtiging in de vergadering neer, waarvan de tekst door „*L' Eclaireur*" is afgedrukt.

Een der sprekers had tot onderwerp: „hoe werd het Edict van Nantes uitgevoerd?" en zeide, dat het beter geweest ware het onderwerp anders te stellen en te vragen; hoe het Edict niet gehouden was. Daartoe gaf hij vele bijna ongelooflijke voorbeelden van de praktijken der Roomsche geestelijkheid, waardoor zij met allerlei listen en lagen de bepalingen van het Edict ontdoken. In geestigen humor geeselde de spreker den ijver der Roomsche priesters, die voor het heil der zielen bezorgd, op alle denkbare wijze den Hugenoten hunne kerken en scholen hebben ontnomen.

Een ander spreker wees op den invloed van het Protestantisme, op de ontwikkeling van het onderwijs; ter eere van de Protestanten in Frankrijk kon gezegd worden, dat zij steeds voor het onderwijs hunne beste krachten gegeven hebben. Tweeërlei was bij de bestudeering van de geschiedenis in verband met het Edict opgevallen, de hooge waarde van het opvoedings-systeem der Gereformeerden, en de doodelijke vijandschap der tegenstanders, in wier midden zij hunne scholen oprichten. Lettend op den strijd der vaderen voor het onderwijs, moet bewondering en medelijden voor hun volharding en tegenwerking gewekt worden. Zij wilden Reformatie op elk gebied en geen revolutie inzake godsdienst en onderwijs. Maar al hunne bemoeiingen werden steeds beantwoord met het: „non licet esse vos" (het is niet geoorloofd u te laten leven.) Daar kwam echter het Edict van Nantes en met de vrijheid van godsdienst het recht der school. De vraag naar de scholen was van het begin der Reformatie bij onze vaderen van zeer hoog gewicht. Met het persoonlijke geloof en de oprechte godsvrucht werd geëischt, dat aan de predikers des Woords eene degelijke vorming voor hun ambt gegeven zou worden, daardoor traden de scholen op den voorgrond; dat maakte de Gereformeerden tot de grondleggers der nieuwere ontwikkeling en stelde de Protestantsche volken aan het hoofd van de beschaafde natiën.

Bij het overzicht, dat hij gaf van de ontwikkeling der scholen in Frankrijk vóór en na het Edict, bleek overtuigend, dat door de vrijheid, die het waarborgde, het schoolwezen tot een vroeger ongekenden bloei gekomen is. De herroeping van het Edict was dan ook de doodsteek voor de scholen.

De samenkomsten op den tweeden dag van het feest vingen aan met eene vergadering van afgevaardigden der kerkeraden, waar o.a. door een vertegenwoordiger van de Lutherschen gezegd werd, dat zij tot hiertoe in tijden van vervolging nog niet met de Gereformeerden hebben kunnen lijden, maar thans sluiten zij nauw aan hen aan en, voegde hij er aan toe: „als men van een liga spreekt, dan willen wij eene heilige liga vormen, die in den strijd om de dierbaarste en hoogste goederen gemeenschappelijk samenbinden zal."

Verder werden op de andere samenkomsten van dien dag mededeelingen gedaan van wat er op het gebied van Evangelisatie en werken der barmhartigheid door de Protestantsche kerken en vereenigingen gedaan wordt.

Voor den arbeid der barmhartigheid brengen de Fransche Protestanten 7 millioen francs samen, d.i. 11 frs. per hoofd.

Op den derden dag van het feest hield men eene samenkomst met de kinderen der Zondagsscholen, aan wie een gedenkpenning geschonken werd.

Die dag werd besloten met een maaltijd, waar ook de Roomsche Burgermeester van Nantes genoodigd was, tot wien de predikant Couve een toespraak hield, waarin hij, met het oog op het geroep, dat in den laatsten tijd zoo dikwerf gehoord is: „de dood aan de Joden, weg met de Protestanten," zeide, dat als thans een Hugenoot uit de 16e eeuw binnentrad, hij met verwondering hooren zou, dat Frankrijk geen koning meer had, maar dat evenwel de stadsaangelegenheden zoo goed als maar mogelijk is geleid worden, en dat er niet veel moeite noodig zou zijn, om hem een republikein te doen worden, en ten bewijze dat de geestes-kinderen dier Hugenoten goede vaderlanders zijn, stelde hij voor, een telegram van gelukwensching aan den President der Republiek te zenden, wat met daverend applaus werd begroet en waarop spoedig een waardeerend antwoord van den President terugkwam.

De Burgemeester sprak met waardeering over de Protestanten en liet niet onduidelijk uitkomen, dat het laster is, als men hen voor staatsgevaarlijk ten toon stelt; ook verklaarde hij een voorstander te zijn van gewetensvrijheid. Mocht de feestviering te Nantes ook deze vrucht hebben, dat de Franschen met dien Burgemeester gelijk denken.

Het feest eindigde met een bezoek aan Sucé, waar de Gereformeerden van Nantes vroeger hunne godsdienstoefeningen hielden.

SCHOLTEN.

ALLERLEI.

Te Utrecht is onder leiding van den Jb. van Oversteeg eene afdeeling opgericht der vereeniging van Christelijke kantoor- en handelsbedienden. Een zestiental leden traden toe, waarvan de hh. R. A. Grondrijs, P. J. L. de Groot, J. M. de Koning en W. H. van Rijn het voorloopig comité zullen uitmaken. Deze vereeniging heeft, behalve in Amsterdam, ook te Rotterdam eene afdeeling.

—

Voor de commissie, daartoe door het bestuur der vereeniging benoemd, werd door de h.h. M. de Lange en I. Vijfvinkel van het gesticht „Bloemendaal" met goed gevolg examen afgelegd in de Christelijke verpleging van krankzinnigen en zenuwlijders.

—

Ons land telde onder Koning Willem I in 1830, zonder België, 2.600000 inwoners. Onder Koning Willem II in 1840 2.900000. Onder Koning Willem III in 1849 3 millioen. Koningin Wilhelmina heeft ruim 5 millioen onderdanen.

—

Ds. L. v. d. Valk meldde uit Lerwick o.a.: dat er 3 à 4000 visschers waren, doch weinig ongeregeldheid of dronkenschap had plaats; waarover de Schotten aldaar zich zeer verwonderden, dewijl dat in vorige jaren wel eens anders was bij zulk druk bezoek. Door de visschers werd veel pepermunt gekocht. Een paar varensgasten waren aan den haal gegaan met eens anders plezierjacht, doch werden achterhaald en gestraft. De zieken vereischen veel naloop. Ook een Roomsche deelde in de voorzorgen van Ds. v. d. Valk. In een gehuurde zaal werden drie à viermaal in de week Bijbellezingen gehouden. De kerk te Lerwick werd weer afgestaan voor godsdienstoefening op Zondag.

—

In de aangekondigde vergadering voor Middelbaar en voorbereidend Hooger onderwijs, te Rotterdam gehouden, werd besloten tot de oprichting van eene vereeniging, die zich ten doel stelt het verstrekken van handels-, middelbaar- en hooger onderwijs te Rotterdam. Zij staat op den grondslag der Gereformeerde beginselen. De concept-statuten werden, op eenige wijzigingen na, aangenomen. Tot bestuur zijn gekozen de heeren van Asch van Wijck, von Briel Sasse, Landwehr, van Namen, Rudolph, Schippers, Sillevis Smitt, van Veelo en Visscher.

—

Volgens het 18e Jaarverslag van de Ver. voor Hooger Onderwijs op Ger. grondslag waren in den cursus 1897/98 ingeschreven 74 studenten in de Godgeleerdheid; voor de Rechtsgeleerdheid 17 studenten, en 16 voor de Letteren.— De balans van ontvangst en uitgaaf bedroeg in 1897 f 42387.64⁵. De ontvangsten bedroegen aan collegelden f 3115, aan examen- en inschrijvingsgelden f 1275, collecten f 7635,17, contributiën f 22818,60⁵, schenkingen f 1103,68, aan interest f 6305.41. Voor het Hospitium was de uitgaaf f 1385,85, voor het Studiefonds f 5144,97⁵, de huren bedroegen f 1500, en de vereeniging had f 2005,45 aan onkosten.

C. M.

Op den honderdsten verjaardag der zending op Tahiti, 7 Decr. 1897, bezochten de afgevaardigden der gemeenten Matavaï, niet ver van Papeété gelegen. Onder de historische herinneringen, die gegeven werden, maakten vooral die der wreedheden van het toenmaals levend geslacht een diepen indruk bij de Christelijke inboorlingen.

—

Eenigen tijd geleden hebben onderscheidene rabbijnen uit groote steden, als Parijs, Berlijn, Rome, Frankfort, Hamburg, Weenen, tot hunne geloofsgenooten een Hebreeuwsche circulaire gezonden, vooral naar Gallicië, Roumanië en Rusland om de ouders te waarschuwen tegen de onzedelijke oogmerken van vele agenten, om meisjes voor z.g. goede betrekkingen te huren. De fraaie beloften, om haar zelfs naar Amerika en Afrika te lokken, zijn niet te vertrouwen, en hebben meestal een misdadig doel. Zulke ronselaars moet men, volgens hun advies, ook niet in de Joden-kringen toelaten.

—

In een Fransch stedelijk ziekenhuis drong eene non een zieke om te biechten. Doch deze weigerde dit door te wijzen op de H. Schrift. Ook liet hij zich niet bang maken door bedreiging met de hel. Toen het geduld der zuster uitgeput was, die haar patiënt in zijn geloof niet aandurfde, liep zij weg, zeggende: Bah, ik merk, dat gij een van die achterlijken zijt van vóór vier eeuwen. — Waarlijk zuster, antwoordde toen de zieke, mijn geloof is hetzelfde van alle eeuwen her, omdat het de waarheid is.

—

Te Fay-le-Froid, Loire-gebied, stierf 10 Maart j.l. de heer Ruel op 110-jarigen leeftijd, door zijne mede-Protestanten, vooral om zijn matig, geregeld leven, zeer geacht.

—

In Algiers is in 1896 blijkens de volkstelling, één Arabier gehuwd op 12-jarigen leeftijd, en 421 trouwden, toen zij 15 jaar oud waren, waarvan 3 met meer dan één vrouw. Er was één weduwnaar van 14 jaren en één van denzelfden leeftijd, gescheiden van zijn vrouw. Ook was er één meisje van 12 jaren gehuwd; 189 weduwen van 15 jaar waren er en 1196 gescheidene vrouwen van denzelfden leeftijd.

—

De totale zonsverduistering van 21 Januari l.l., welke te Calcutta in Engelsch Indië, geheel zichtbaar was, en onder zeer gunstige omstandigheden kon waargenomen worden, — heeft vele inboorlingen versterkt in de verwachting, dat dit een voorteeken was van den naderenden val der Engelsche heerschappij.

—

Op zekeren dag bevond een afgevaardigde uit de Belgische Kamer, de heer Célestin Demblon, zich alleen in de eerste sectie, toen een wetsontwerp op de administratie der polders moest onderzocht worden. Na langen tijd tevergeefs op de overige leden gewacht te hebben, maakte hij het volgende proces-verbaal op: „Het eenig aanwezig lid, het betreurende dat vijf-en-twintig zijner collega's afwezig zijn, benoemt zichzelven tot voorzitter, secretaris en rapporteur, en verklaart het wetsontwerp aan te nemen."

—

Niettegenstaande de wet blijft het veelhuwelijk onder de Mormonen, in Utah, volgens onderscheidene schrijvers nog heimelijk bestaan, door op allerlei slimme wijze de wet te ontduiken of het toezicht te verschalken, indien dit zich niet laat bedotten.

—

Te Nimes, in 't zuiden van Frankrijk, regent het volgens den metereoloog Plumandon 64 dagen in 't jaar. In Nizza gemiddeld 67 dagen. Doch te Bordeaux in 't westen 205 dagen.

—

Toen de Fransche Hervormde kerk te St. Petersburg onlangs door den brand vernield werd, geraakte de gemeente zeer in moeielijkheid om zonder zware schulden de kerk te herbouwen, daar ze ook niet hoog geassureerd was. De ruime vergoeding der assurantie-maatschappij en giften van Hervormde gemeenten uit Duitschland en Nederland, alsmede 10000 frs. van Z. M. den Czaar, — ondanks zijn eigen Grieksche religie! — stelden haar weldra in staat den herbouw, die ± honderd duizend frank kosten zal, te ondernemen. Men hoopt aanstaanden herfst daarmede gereed te zijn.

—

Op de lijkkist van den Engelschen minister Gladstone is aarde gestrooid uit den Hof van Gethsémané, door een zijner vereerders, die onbekend wilde blijven, daartoe beschikbaar gesteld.

—

De geheel-onthouders-vereenigingen der Vereen. Presbyteriaansche kerk in Schotland tellen 74 vereenigingen van volwassenen met 10,594 leden; 192 vereenigingen van jeugdigen met 23,117 leden; 63 gemengde vereenigingen met 3492 volwassenen en 6897 jongeren; 6 zendings-vereenigingen met 449 volwassenen en 313 jeugdigen. Of te zamen 335 vereenigingen met 14535 volwassenen en 30,327 jeugdigen. Van de predikanten zijn er 397 als onthouders ingeschreven, en van de laatst geordende leeraren behoorden er 90 percent tot de onthouders.

—

Het Bijbel- en Traktaatgenootschap van Haïti heeft op het voormalige eigendom St. Peter, dat het ten geschenke kreeg, een huis gebouwd en daarin zijn bibliotheek geplaatst; terwijl ook de vergaderingen er gehouden worden. Het ligt in de straat Saint-Honoré 23 te Port-au Prince. De vereeniging gaat ijverig voort met het verspreiden van Bijbels en godsdienstige geschriften en heeft een hulpcomité te Cayes.

†.

KRABBENDIJKE, 12 Juli 1898. *Ebenhaëzer!* Zondag 10 Juli herdacht onze geachte Leeraar, de Weleerw. Heer Ds. J. de Koning, zijne Vijf-en-veertig-jarige Evangelie-bediening, naar aanleiding van Hand. 26 : 22, 23. Spare de Heere hem nog tot Maart '99, dan zal hij zijn vijf-en-twintigjarigen dienst alhier herdenken.

Namens den Kerkeraad,
A. A. ALLAART, *Scriba.*

—

Bij het eerste toelatings-examen aan het gymnasium, verbonden aan de Theol. School, dienden zich vijf leerlingen aan, waarvan twee werden aangenomen en drie voorwaardelijk.

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van den WEd. Heer P. Dregmans, notaris Axel . .	f 2,50
Door Mej. J. J. v. Dijk, Joure:	
van S. S. Woudstra, St. Johannisga -	1,—
van haar zelve ook zooveel . -	1,—

Voor bovenstaande giften zegt hartelijk dank

E. KROPVELD.

Waddingsveen, 8 Juli '98.

XVIIIe JAARVERGADERING
der Ver. v. Hooger Ond. op Geref. grondslag.

De vergadering werd volgens het aangekondigde program 6 en 7 Juli te Zwolle gehouden en werd zeer druk bezocht. Tot onze spijt verhinderd geweest zijnde, deze gezellige bijeenkomst bij te wonen, en een eigen verslag ervan te leveren, deelen wij onze lezers mede, wat *de Standaard* van den bidstond mededeelt.

In de samenkomst tot gebed, die ook dit jaar ter voorbereiding voor de jaarvergadering van bovengenoemde Vereeniging, gehouden werd, trad als voorganger op Prof. P. Biesterveld van Kampen. Gezongen werd Ps. 1 : 2. Spreker wees op het voorrecht om met de nooden en zorgen, met onze dankzegging en blijdschap tot God te mogen gaan. Geldt dit voor het persoonlijk leven, niet minder heeft dit beteekenis voor het gemeenschappelijk leven. Onze vaderen hadden ook naast den Dienst des Woords en der Sacramenten de samenkomsten tot gemeenschappelijk gebed. Zij kwamen saâm tot gebed ook vóór zij ten strijde trokken.

Waar de Vereeniging, die morgen hare jaarvergadering houdt, geboren is uit den strijd en nog steeds tot strijden geroepen wordt, is het noodig en een voorrecht tevens om elkander tot gebed op te wekken en het aangezicht des Heeren te zoeken.

Geroepen hierin voor te gaan nam spreker ter voorbereiding tot dat gebed het Woord des Heeren tot grondslag en wel Ps. 79 : 8 en 9, en bepaalde de aandacht van zijn gehoor bij de bittere klacht, de ernstige pleitrede en den vasten beweeggrond, waarop dit roepen zal worden gehoord.

Is er reden tot klagen, er is ook zeker oorzaak tot ootmoedigen dank, wanneer wij letten op de groote zegeningen, die God ons in de stichting der Vrije Universiteit heeft geschonken.

Doch er is, evenals ten tijde toen het woord van dezen psalm werd gesproken, veel stoffe tot klagen, dat wij „zeer dun zijn geworden". Het land dat gedrenkt is met het bloed der martelaren, het telt zoo weinig mannen die voor den Christus buigen. Wanneer er uitzicht bestaat, dat een vertegenwoordiging des volks zal gekozen worden, die in hare meerderheid voor Gods Woord zal buigen, dan spant alles samen om dit te voorkomen.

Met dank voor hetgeen de Heere aan de kerken deed, mag toch niet verheeld, dat met vergelijking van hetgeen de kerken waren vóór bijna 300 jaren, er alleszins aanleiding is, om te klagen „wij zijn zeer dun geworden."

Ook een vergelijking van de scholen der wetenschap van voorheen en thans, doet ons erkennen, dat er stoffe is tot een bittere klacht. Evenwel deze ellende overkomt ons naar recht. Het zijn de zonden van ons en onze vaderen, die ons in zulk een toestand brachten en wij moeten het erkennen en belijden: „Heere wij hebben deze straffen verdiend." Maar waar die klacht op de lippen komt en die zelfbeschuldiging uit het harte wordt geput, daar blijft ook eene ernstige pleitrede niet uit. Een pleitrede op Gods genade en kracht.

De richters van Israël, de apostelen en hervormers zij hebben geen kracht in zich gevonden, en zouden ook niets in die kracht hebben vermocht. Maar in God is kracht, dat hebben zij ondervonden, die den strijd des Heeren hebben gestreden. Daarom worde er gepleit op Gods barmhartigheden. Gods goedheid wordt verkondigd door de natuur en het schepsel, maar God is ook barmhartig en de naam des Heeren is dan ook Vader van alle barmhartigheden en de God aller vertroosting.

Zoo pleiten ook wij, en roepen: Heere ontferm U over ons land en God onzes heils help ons! Maar aan 't begin en aan het einde van dit gebed past het ons onze schuld te erkennen en te belijden; ook willen wij onze schuld en onze zonden belijden!

Echter niet *om* onze schuldbelijdenis zullen wij hulp verwachten, maar wij zullen pleiten op de eere van Gods naam. Dit is toch immers de bedoeling van het Calvinisme, welks beginselen te propageeren de bedoeling is van de stichting dezer vereeniging. Om de eere van Gods naam gaat de strijd, waarin de Vrije Universiteit is geplaatst. En daarom zal ook onze pleitgrond zijn, waarop wij verhooring van ons gebed verwachten, de eere van Gods naam.

Deze beweeggrond is de waarborg ook voor de verhooring van ons gebed.

Na het zingen van Psalm 79 vers 4, 5 en 6 door de vergadering ging de spreker de vergadering voor in den gebede voor de Vereeniging en hare school.

Door de goede zorgen der Regelingscommissie was een uitmuntende gelegenheid bereid voor de vrienden der Vrije Universiteit om elkander des avonds te ontmoeten. Het was een van die vriendelijke samenkomsten, waarin het zoo kennelijk openbaar werd hoe innig de band is die alle vrienden van de V. U. verbindt.

(*Wordt vervolgd.*)

Boekaankondiging.

De jeugd van H. M. Koningin Wilhelmina, een feestgave voor de kinderen van de Zondagsschool, uitgave van de Gereformeerde Zondagsschool-vereeniging „Jachin."

Wat God door Oranje bewerkte, geschetst door G. P. Fruijt Jr. Uitgave van de Nederlandsche Zondagsschool-vereeniging. Amsterdam F. W. Egeling 1898.

Kroningsliederen 6 September 1898. *Uitgave van de Vereeniging „De Zendingszaak" te Amsterdam.*

Al deze gaven en geschenken ademen een en denzelfden geest. Het is de ware, Christelijke, nationale geest, de geest van liefde en waardeering van het Huis van Oranje, terwijl de verbreiding der kennis van de Vaderlandsche geschiedenis en van wat God door Oranje gedaan heeft, het doel is van al de schrijvers en dichters. Wij bevelen ze allen met vertrouwen aan voor gebruik in school en huisgezin.

—

Een zilveren Jubilé. Vereeniging „Tot Christelijke liefdadigheid" te Wagenborgen 1873—1898. *Arnhem. De Muinck & Co.* 1898.

Men kan uit dit boekdeeltje van 123 pagina's, met een kloek en aantrekkelijk uiterlijk de vereeniging tot Christelijke verzorging te Wagenborgen leeren kennen. Wat zij is, hoe zij ontstond, hoe en voor wie men werkte, haar tegenspoeden en verliezen, het huiselijk leven, enz. leert men hier kennen, want het wordt op een duidelijke en onderhoudende manier verhaald.

Wij vestigen zeer de aandacht op dit geschrift, moge het zijn om velen op te wekken tot het steunen van den arbeid der liefde, die ook te Wagenborgen wordt verricht.

—

Mededeelingen van de Vereeniging ter bevordering der Zendingszaak onder alle Heidenen. Onder redactie van P. M. Looman.

Wij vestigen de aandacht op deze mededeelingen, die onder redactie van den waardigen heer Looman verschijnen, en ons werkelijk veel mededeelen van wat op het gebied der Zending omgaat. Belangrijk is o. a. wat hier medegedeeld wordt van de belangstelling door den Heer en Mevrouw van Kol in het werk der Zending te Kajoemaas. Zelfs toen de familie Kol te Luik woonde, bleven de verrassingen niet achter.

Wij hebben deze mededeelingen met groot genoegen leeren kennen en bevelen ze vrijmoedig aan alle belangstellenden in de komst van het koninkrijk Gods aan.

GISPEN.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd:

C. J. KAPTEIJN,
v. d. m. bij de Geref. kerk te Axel,
EN
G. E. VAN ANDEL,

die, mede namens wederzijdsche betrekkingen, hunnen hartelijken ***dank*** betuigen voor de vele blijken van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

AXEL,
Juli '98.

De Heere verblijdde ons heden door de geboorte van eene welgeschapen ***DOCHTER.***

T. RISPENS,
V. D. M.
H. J. RISPENS—
VELDHUIS KROEZE.

OENKERK,
6 Juli '98.

Door de goedheid des Heeren werd mijne geliefde Echtgenoote voor de tiende maal eene blijde moeder gemaakt, door de voorspoedige geboorte van een flinken ***JONGEN.***

J. J. VAN DEN STEENHOVEN.

DORDT,
7/7 '98.

Psalm 103 : 1 en 2.

Zoo de Heere wil hopen onze geliefde Ouders

Dirk Wijkhuizen Jr.

EN

Jansje Hester Boerkoel,

op 23 Juli a.s. den dag te herdenken, waarop zij voor **25 *jaar*** in den ***echt*** verbonden werden.

Uit aller naam,
J. D. WIJKHUIZEN.

HAARLEM, 9 Juli 1898.
Groendaalsteeg 14.
Algemeene kennisgeving.

Met dank aan den Heere, hopen wij 24 Juli a.s. te herdenken, dat onze geliefde ouders

J. E. WENTZEL

EN

W. NEUTEBOOM

vóór **25 *jaren*** in den Echt werden verbonden.

Hunne dankbare Kinderen en Behuwdkinderen.

ZWOLLE,
Juli 1898.

Den 6 Juli ontsliep, zacht en kalm, na eene langdurige ongesteldheid, in den ouderdom van ruim 77 jaren, onze geliefde Echtgenoot, Vader en Behuwdvader, de Weleerwaarde Heer

H. van Lokhorst,

EMERITUS PREDIKANT.

Thans rust hij en geniet het genadeloon door den Heere zijnen trouwen dienaren beloofd.

Wed. A. VAN LOKHORST—BOORSMA, *Franeker.*
S. VAN LOKHORST, B. VAN LOKHORST—MOLENBROEK, *Amsterdam.*
H. C. DEUR—VAN LOKHORST, J. K. DEUR, C. M. BAKKER—VAN LOKHORST, G. C. BAKKER, *Brielle.*

Hoofd-Bewaarschool.

Door het Bestuur der ***Johanna-Stichting*** te UTRECHT ***wordt gevraagd eene***

ONDERWIJZERES

van Gereformeerde belijdenis, om aan het ***hoofd*** te staan van de ***Bewaarschool,*** en tevens de helpsters op te leiden tot bewaarschool-onderwijzeres.

Vrije woning (met vuur en licht) in het Schoolgebouw. Salaris nader overeen te komen.

Men gelieve zich vóór ***15 Juli a.s.*** te adresseeren aan MEJONKVROUWE VAN BEECK CALKOEN, Secretaresse der Johanna-Stichting, te UTRECHT, Drift 19.

In het Christelijk Gesticht voor Krankzinnigen »VELDWIJK" te ERMELO ***wordt gevraagd een***

ECHTPAAR

zonder kinderen, beneden de ***45 jaren,*** om aan 't hoofd van een paviljoen voor mannen te staan. Sollicitatiën met attesten van goede gezondheid en van beslist Christelijke belijdenis en wandel worden voor ***1 Augustus*** ingewacht bij den GENEESHEER-DIRECTEUR.

Tegen ***Augustus*** of ***terstond biedt zich aan***

EEN BAKKERSKNECHT,

van goede get. voorzien, Ger. godsdienst. Brieven ***letter K.*** aan den Boekh. ZALSMAN te KAMPEN.

INSTITUUT UBELS

Nieuwe-Pekela.

School voor jongens van circa 12 tot 16 jaar.

Gelegenheid tot **plaatsing** van

inwonende leerlingen.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt.

E. UBELS.

Chr. Kost- en Dagschool voor meisjes,

te Spanmum (Fr.)

Onderricht in alle vakken van ***gewoon*** en meer ***uitgebreid lager onderwijs***

HANDWERKEN EN HUISHOUDING.

Kost- en leergeld ***f 400 's jaars.*** Inlichtingen en prospectus te verkrijgen bij

De Directrice,
MEJ. S. M. H. HOEK.

H. H. WINKELIERS

vinden een uiterst voordeelig adres in

MANUFACTUREN

bij B. PEREBOOM,

KNIJPE.

ABONNEERT U OP HET

TIJDSCHRIFT VOOR GEREF. THEOLOGIE,

onder redactie van Ds. GAAY FORTMAN, Dr. SCHOTT, Prof. NOORDTZIJ, Prof. BIESTERVELD, Ds. WESTERBEEK VAN EERTEN e. a.

Zooeven verscheen

Aflev. I. Zesde Jaargang.

Prijs per jrg. slechts f 2,40.

De le **zeer belangrijke** aflev. is bij elken boekhandelaar ter inzage voorhanden.

AANBESTEDING.

Op **Dinsdag** den **26**en **Juli 1898,** des namiddags te **twee ure,** is de ondergeteekende voornemens, namens het Bestuur der ***Vereeniging tot Christelijke verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland,*** in het »HOTEL VELDWIJK" te ERMELO

aan te besteden:

Het bouwen van een Waschhuis, een Machinegebouw, eene dubbele Woning, het uitbreiden van het Administratiegebouw, het verhoogen van den Watertoren, en het vergrooten van eene Werkplaats, enz., op het landgoed „Veldwijk" te Ermelo, met bijlevering van alle daartoe benoodigde materialen.

Locale aanwijzing geschiedt op **Vrijdag** den **22**en **Juli 1898,** des namiddags te **twee ure.** Nadere inlichtingen, alsmede bestek met 2 teekeningen **à *f* 2,—** zijn te bekomen bij

E. KNEVEL,
Architect te Ermelo.

Huis-, School-, Zaal- en Kerk-

ORGELS,

in de grootste verscheidenheid.

BREEBAART'S
ORGELHANDEL
Damrak 22 — Amsterdam.

Ieder zijn eigen LIMONADE-FABRIKANT.

Om zonder eenige kennis vlug en gemakkelijk vijf Liter d. i. gelijk aan 10 halve flesschen ***Kroningsfeest-Limonade*** te maken en wel naar keuze frambozen, citroen, kerssen of sinaasappel. Per stel is de prijs ***franco*** thuis met gebruiksaanwijzing slechts 50 cents 2 stel in eens ***franco*** 90 cents, na ontvangst van postwissel

Deze drank zonder ***„Vergunning"*** of ***„Alcohol"*** is gezond, smaakvol en verkwikkend. 't Vorige jaar door ons en onze afnemers bij 100 tallen verkocht. Zelfs één mevrouw bestelde ons voor eigen gebruik niet minder dan 120 stel Limonade in eens. Schier op alle plaatsen van ons land met 't beste succes bekroond.

Adres:

C. DE BOER Sz.,
Grossier te Sneek.
Alom afnemers gevraagd.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verscheen:
De Geschiedenis der

GEREFORMEERDE KERK IN NEDERLAND,

aan het volk verhaald

DOOR

J. VERHAGEN Jr.

Met een voorwoord

VAN

M. NOORDTZIJ.

Tweede druk.

454 bladz. *f* 1,50; gebonden *f* 1,90.

De eerste druk van dit belangrijk boek kostte ***f 5,—.***

Heden verschenen en bij alle boekhandelaren verkrijgbaar:

EEN ZILVEREN JUBILÉ

1873—1898.

Het ontstaan, de uitbreiding en de werkzaamheden van de ***Vereen. tot Chr. Liefdadigheid*** te WAGENBORGEN. 125 bldz. 8°., met 6 photogr. Reproductiën en 8 portretten.

Prijs ***f 1,25*** gebonden, ***f 1,—*** ingenaaid.

Uitgave DE MUINCK & Co. ARNHEM.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

Vaderlandsche Gezangen,

der jeugd aangeboden

DOOR

J. P. SCHABERG.

In gelithografeerd omslag, met portret der Koningin 15 cent, 50 Ex. à 14 ct., 100 Ex. à 13 ct., 200 Ex. à 12 ct., 250 Ex. à 11 ct., 300 Ex. à 10 ct., 500 en meer Ex. à 5 ct.

Zeer geschikt ter uitdeeling op scholen.

Bij de uitgevers KEMINK & ZOON (over de Domkerk) te *Utrecht* zijn verschenen:

J. Schouten, KONINGIN WILHELMINA!

32 Blz. 12 Illustratiën. Prijs 12½ Cts.
25 ex. à 12 ct.; 50 ex. à 11 ct.; 100 ex. à 10 ct.; 250 ex. à 9 ct.; 500 ex. à 8 ct.; 1000 ex. à 6 ct.

—

J. Ter Borg en A. Wiersinga, ORANJE EN NEDERLAND!

96 Blz. 16 Illustratiën. Prijs 40 Cts.
25 ex. à 30 ct.; 50 ex à 25 ct; 100 ex. à 22 ct.; 250 ex à 20 ct.; 500 ex. à 16 ct; 1000 ex à 14 ct.

—

J. Ter Borg en A. Wiersinga, ORANJE BOVEN!

24 Blz. 13 Illustratiën. Prijs 10 Cts.
25 ex à 9 ct; 50 ex. à 8 ct; 100 ex. à 7 ct.; 250 ex à 6½ ct.; 500 ex à 6 ct.; 1000 ex. à 5 ct.

—

LANG LEVE KONINGIN WILHELMINA!

16 Blz. 16 Illustratiën. Prijs 5 Cts.
25 ex. à 4½ ct; 50 ex. à 4 ct; 100 ex. à 3½ ct.; 250 ex à 3 ct.; 500 ex. à 2½ ct.; 1000 ex. à 2 ct.

Deze feestgaven houden wat meer dan vele andere rekening met de beperkte middelen, waarover commissiën en besturen vaak slechts te beschikken hebben.

En daarom juichen wij van harte het denkbeeld toe om ook eens iets te leveren, dat geldelijk niet zoo onbereikbaar is en nochtans met sprekende illustraties een vriendelijk feestelijk uiterlijk vereenigt. *Christelijk Schoolblad,* Juni '98.

Ze (de kinderen) zullen het met graagte lezen. *Standaard,* Juni '98.

Het zijn uitnemende boekjes voor de kinderen. De uitvoering laat niets te wenschen over. Zij zijn met groote letter gedrukt, zoodat het den ouders gemakkelijker zal vallen hunne kinderen, die nog niet lezen kunnen, er uit voor te lezen. De prijs is uiterst billijk. *Nederl. Dagblad,* Juni '98.

Vinde de uitgave van alle veel debiet *C. M. in »de Bazuin"*, Juli '98.

Alle aanbeveling zijn deze boekjes waard ter uitdeeling, waarbij ook de zeer laag gestelde prijs in aanmerking mag genomen worden.

De Nieuwe Sprokkelaar, Juni '98.

—

FEESTPLAAT.

Grootte binnenrands 60 × 45 cM. Prijs **15** Cts.
25 ex. à 10 ct; 50 ex à 8 ct.; 100 ex à 7 ct.; 250 ex. à 6 ct.; 500 ex. à 5 ct; 1000 ex. à 4 ct.

waarop het portret van Koningin Wilhelmina, ten voete uit, in zeer fraaie omlijsting gevat, geflankeerd door de portretten van haar Koninklijke Ouders en omringd door die der Oranjevorsten. Daarbij nog de afbeelding der koninklijke paleizen te 's Hage en op het Loo en vier historische voorstellingen, en wel: Slag bij Nieuwpoort, Unie van Utrecht, De Prins van Oranje te Waterloo gewond, Aankomst van Koning Willem I te Scheveningen. Onderaan prijkt het wapen van Oranje-Nassau. Deze fraai geteekende plaat kost slechts 15 cent, bij grooter getallen aanmerkelijk minder; bij 500 b.v. 5 ct

De Nieuwe Sprokkelaar, Juni '98.

De boekjes en de plaat zijn bij elken boekhandelaar ter inzage te bekomen. De uitgevers KEMINK & ZOON zenden 1 ex. van de 4 boekjes en de plaat gratis na ontvangst van 25 cts

---

VEREENIGING CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK

gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel VI der Chr. Bibliotheek:

DE BALLINGEN

DOOR

M. W. MACLAINE PONT.

18½ vel = 296 bladz.

Prijs ingen. *f* 1,80, geb. *f* 2,20.

Zij die nog lid dezer Vereeniging wenschen te worden, en dus slechts *f* 0,05 per vel betalen, ontvangen behalve 't bovengenoemde, ook de reeds verschenen werken, JONKER: *Beter dan robijnen,* HOOGENBIRK: *Kinderen huns tijds,* ARMIN STEIN: *Paul Gerhardt,* SCHRÖDER: *Voor de praktijk des Christelijken levens,* en MARSHALL: *Kinderen van één Vader.*

Men vrage het prospectus, vermeldende de buitengewoon voordeelige voorwaarden, aan zijnen boekhandelaar, of aan den uitgever

G. F. CALLENBACH,
NIJKERK.

De **INTEEKENLIJST** op den **Scheurkalender**

EEN LAMP VOOR DEN VOET 1899,

met zeer fraai schild, is verschenen

Wij geven het niet over
Voor geld of eer of goed,
Dat licht op onze paden,
Die Lamp voor onzen voet.
Wij laten ons niet nemen
Dat heerlijk Woord van God;
Dien kostelijken Bijbel
Rooft ons geen tijd of lot.

De Staf is 't voor den grijsaard;
De Gids voor onze jeugd;
Een Zon, die met haar stralen
Ons jong gemoed verheugt.
Een sterk en machtig wapen
In strijd met zonde en lust;
En in de stervensure
Een peluwe met rust.

Wie er mede wil werken, gelieve aan te vragen bij den Uitgever ZALSMAN te KAMPEN.

De prijs is 40 cent.

DE JEUGD VAN H.M. KONINGIN WILHELMINA.

Eene feestgave voor de kinderen der Zondagsschool.

Dit boeiend geschreven werkje, uitgegeven door de Zondagsschoolvereeniging »Jachin," zal zeker velen ter Uitdeeling op de Zondagsschool en ook daarbuiten zeer welkom zijn.

Prijs in stevigen omslag met fraai portret van H.M. (12 pagina's) 6 cent, bij 25 Ex. 5 ct. bij 50 Ex. 4½ ct. bij 100 Ex. 4 ct.

A. GEZELLE MEERBURG.
Uitgever van Jachin.

Heusden, 22 Juni 1898.

KERKELIJK HANDBOEKJE.

Zijnde een kort uittreksel van de voornaamste acten der Nationale en Provintiale Synoden, betrekkelijk de zuiverheid der Leere, tucht der Kerke, enz.

ALSMEDE

De Post-acta of nahandelingen van het Nationale Synode van Dordrecht, gehouden in de jaren 1618 en 1619.

Zeer dienstig en noodig voor Predikanten en Kerkeraden.

—

Dit voor alle Kerkeraadsleden zoo nuttig ***Handboekje*** is 340 bladz. groot en kost slechts ***f 1,25,*** gebonden in heel linnen band ***f 1,65.***

Uitgave van ZALSMAN te KAMPEN.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Bij **D. DONNER** te **Leiden,** is verschenen:

KORT OVERZICHT

VAN

De geschiedenis der Geref. Kerken in Nederland, gedurende de 19de eeuw.

TEN DIENSTE VAN DE CATECHISATIËN.

DOOR **J. H. LANDWEHR,**
Predikant te Rotterdam.

Prijs: f 0,30.

GEREFORMEERD GYMNASIUM,

te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs het volgende aan giften.

ROTTERDAM: Wed. F. f 1, Mej. P. f 2,50, J. P. K. f 1, H. M. f 1, H. v. W. f 0,50, J. v. D. Sr. f 0,50, J. E. f 1, N. N. f 1, J. H. N. f 1, J. M. f 2,50, D. N. f 1, H. L. f 0,50, D. E. f 1, J. H. Sr. f 2,50, M. v. d. S. f 5, J. H. S. f 1, H. J. v. A. f 2,50, M. J. F. f 1, P. D. f 1, Dr. B. f 1, P. v. d. K. f 1, G. P. f 2, J. G. f 1, H. G. V. f 1, J. C. S. f 1, J. H., V. f 1, Wed. N. d. B. f 1, Wed J. K. f 1, Mej. K. f 0,50, Mej. R. f 1, J. M. f 0,50. N. B. f 1, J. v. d. L. f 2, G. v. d. W. f 2,50, P. C. H. f 1, C. d. B. f 1, Mej. N. N. f 0,50, H. R. f 1, W. H. H. f 1, A. O. f 1, A. J. N. f 2, J. P. f 1, D. M. f 1, J. v. O. f 1, A. v. d. S. f 1, J. A. v. D. f 1, W. M. f 2,50, P. K. f 5, J. H. v. A. f 10, Mej. H. C. S. f 1. TINTE: W. v. d. L. f 1. KAPELLE a. d. IJ.: N. N. f 1, K. J. v. G. f 0,50, L. v. E. f 1,50. OUDERKERK a. d. IJ.: Ds. B. f 1, C. D. f 1, J. d. J. f 1, A. d. D. f 1, G. d. D. f 1, P. d. D. f 1, A. v. D. f 1, C. H. Adz. f 1, C. H. Az. f 1, Wed. C. d. Z. f 1, Wed. J. V. f 1,50, Mej. A. L. f 2.

N. B. Hierbij zijn niet vermeld de jaarlijksche bijdragen van leden en begunstigers, die op quitantie worden geïnd.

Stoomdruk van ZALSMAN te Kampen.

Bijvoegsel van De Bazuin No. 28 1898.

VERSLAGEN DER VERG. VAN CLASSES.

Verkort overgenomen.

Vergadering der Classe 's-Gravenhage,

gehouden 14 *Juni* 1898 *te 's-Gravenhage.*

Loosduinen vraagt: kan de kerkeraad van Loosduinen inschrijven in het lidmatenboek een gezin, dat in Monster woont en zich met toestemming van den kerkeraad van Monster voegen wil bij de kerk van Loosduinen? Besloten wordt, dat de kerken van Loosduinen en Monster de volgde vergadering zullen dienen met een voorstel van grensverandering voor deze zaak.

Op de volgende vraag: Is er ook eenig bezwaar tegen het optreden van Ds. Bootsma, Geestelijk Verzorger op de Stichting Bloemendaal, in de Geref. kerken? kan de Classe niet ingaan, daar de officiëele bescheiden omtrent de losmaking van Ds. Bootsma van de kerk te Den Helder niet ter tafel zijn. Wordt besloten, dat de kerk van Loosduinen op de volgende vergadering volledig bericht zal geven aangaande de kerkelijke positie van Ds. Bootsma.

Op voorstel van den Haag B wordt besloten, dat op 31 Aug. a.s., den dag der feitelijke aanvaarding der regeering door Koningin Wilhelmina, in de kerken der Classe eene ure des gebeds zal gehouden worden. Daar de Synode van Middelburg het mandaat der Classe 's-Gravenhage tot het uitschrijven van een bededag niet hernieuwd heeft, wordt besloten, dat de Classis zich zal bepalen tot eene officiëele publicatie van haar besluit aangaande zichzelve en daaraan den wensch zal toevoegen, dat ook in de andere Geref. kerken eene zoodanige ure des gebeds gehouden moge worden In de kerken dezer Classe zal het biduur zoo mogelijk gehouden worden in den voormiddag.

Voorts was voorlezing gedaan van een missive met twee bijlagen van de Synodale commissie der Ned. Herv. kerk, waarin de Classis uitgenoodigd wordt, een biduur op 31 Aug. a.s. uit te schrijven. Dit verzoek was aan de Classis 's-Gravenhage gericht, als »Deputaten voor het uitschrijven van een Bededag. Besloten wordt, genoemde Synodale commissie in kennis te stellen van de voorgenomen publicatie der Classe te dezer zake, onder mededeeling, dat de Classe den Haag tot het uitschrijven van een bededag niet gedeputeerd is.

Een bericht van de Classis Zwolle wordt voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde wordt nu gesteld het rapport der Pensioen-commissie. Ds. van Lummel deelt mede, dat van de 139 kerken onzer Provincie, ongeveer 30 nog geene inlichtingen hadden verstrekt, zoodat een volledig rapport met berekening nog niet kon worden opgemaakt. Voorts was door één Classe en door enkele kerken en personen er bezwaar tegen gemaakt, dat deze regeling buiten het kerkverband omging. Op voorstel der commissie wordt nu besloten haar uitstel voor het uitbrengen van een rapport te verleenen tot de volgende vergadering; en voorts aan de a.s. Prov. Synode te verzoeken door te zenden naar de Generale Synode de volgende vragen:

»Acht de Synode, dat in eene regeling ter onderlinge samenwerking van kerken ter voldoening aan de verplichtingen, voortvloeiende uit Art. XIII D. K., als door onze Classe werd voorgesteld, een gevaar schuilt voor het kerkverband?"

»En zoo ja: acht dan de Synode het niet wenschelijk, dat deze of soortgelijke regeling door haar zelve aan de kerken worde voorgesteld?"

(Kerkblad No. 25.)

Kort Verslag van de Vergadering der Classis Goes,

gehouden op 30 *Juni* 1898.

4. Namens de afgevaardigden brengt Ds. Donner verslag uit van de 22 Juni jl. gehouden Prov. Synode te Middelburg; waaruit onder meer blijkt, dat de Synode aan de Classe de gevraagde subsidie voor de Emeriti-verzorging met een kleine korting heeft toegezegd.

5. Met blijdschap verneemt de vergadering de mededeeling van eene der kerken, dat ook zij thans bereid is het door de Classe voor haar bepaalde bedrag inzake de Emeriti-verzorging voor hare rekening te nemen.

6. In tegenwoordigheid van de Prov. deputaten Ds. Littooij, Dr. Wagenaar en Ds van der Kooi doet de Eerw. heer N. G. Kerssies het peremptoir examen voor de Classe. Na gehoord advies der deputaten, besluit de Classe met algemeene stemmen, genoemden broeder tot de bediening des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken toe te laten, van welk besluit hem acte zal worden verleend.

(Kerkblad No. 27.)

Vergadering der Classis Almkerk,

Donderdag 30 *Juni gehouden te Nieuwendijk.*

Art. 2. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd. De vraag, of de praeses der vorige of der tegenwoordige vergadering de notulen behoort te teekenen, gaf aanleiding tot eenige discussie, maar werd op de gebruikelijke wijze in den eersten zin beëindigd.

Art. 5. Nadat in de pauze de inning der collecten en de uitkeering der vacature-gelden had plaats gehad, wordt de namiddag-vergadering aangevangen met het zingen van een vers uit den morgenzang. Aan de orde worden gesteld de ingekomen stukken: *a.* een ingekomen schrijven van de kerk te Werkendam B; *b.* uit Giessen en *c.* van de Classis 's-Gravenhage. De inhoud van het eerste — n.l. geen stukken door leden — buiten voorkennis van den kerkeraad — ingezonden op de vergadering te lezen of te bespreken, wordt vastgesteld; het tweede — met voorkennis van den kerkeraad ter vergadering — behoeft niet meer in behandeling gebracht, omdat de kerkeraad reeds gedaan heeft, wat van de Classis gevraagd wordt, en het derde wordt voor kennisgeving aangenomen.

Kort Verslag van de Vergadering van de Classis Amersfoort,

gehouden te Baarn, 12 *Juli* 1898.

5. De heer C. Bruins, Candidaat, wordt praeparatoir onderzocht. De vergadering oordeelt met meerderheid van stemmen een herexamen in de Dogmatiek noodig, en adviseert genoemden broeder zich bij zijn studie in de Leerstellige Godgeleerdheid in de komende 3 maanden onder leiding te stellen van Dr. van Goor, die zich op verzoek van de Classis bereid verklaard heeft, dien broeder daarin te willen dienen.

6. De afgevaardigden naar de jongstgehoudene Provinciale Synode te Utrecht doen uitvoerig verslag en geven omtrent eenige aldaar genomene besluiten nadere toelichting.

7. Een schrijven van de Classis Zwolle, waarin ontheffing van schorsing en losmaking van een dienaar des Woords en zijne beroepbaarstelling wordt medegedeeld, wordt na eenige bespreking voor kennisgeving aangenomen.

8. Bij de rondvraag wordt aan de kerk van Nieuw-Loosdrecht voor het traktement van een te beroepen leeraar een afloopende toelage toegekend.

VERSLAGEN DER VERG. VAN PROVINCIËN.

Verkorte Acte der Prov. Syn. van Utrecht,

gehouden den 8 *Juni l l.*

5. Deputaten bedoeld in Art. 49 K. O. rapporteeren, dat hun dienst alleen werd ingeroepen bij de emeritus-verklaring van Ds. P. M. Ochtman te Tienhoven. Met eenparige stemmen is deze emeritus-verklaring geschied, zonder toekenning van emeritaats-honorarium, dewijl dit niet werd begeerd.

7. Alsnu komt aan de orde het voorstel der Classe Utrecht om: *a* voor haar eigen rekening te nemen de zorg voor Em. pred. en voor de Wed. en Weezen van predikanten der kerken in deze Provincie, — en *b* 't quotum voor deze uitgaven te bepalen voor Utrecht op 5/9, voor Breukelen op 2/9 en voor Amersfoort op 2/9, nadat de Classe Utrecht van de betaling van de 5 maal f 50,— waarmede zij nu belast is, zal zijn ontheven en dit bedrag bij de geheele som van uitgaven voor deze zaak zal zijn gevoegd.

Vooral over 't eerste deel van dit voorstel ontstaat een zeer breede discussie.

Beweerd wordt, dat door dit besluit de zaak Provinciaal gemaakt wordt, èn dat de Provincie dan eene verplichting op zich neemt, die bij mogelijke toeneming van 't aantal emeriti te zwaar zal blijken, èn dat ook nu nog niet is gebleken, dat de Provincie zelfs den tegenwoordigen last kan dragen. Terwijl de betrokken kerken met haar Classen reeds voor haar zelve in dezen zeer belast zijn.

Daartegen wordt namens Utrecht aangetoond, dat dit voorstel niet ingaat tegen de bepalingen van Middelburg 1896, noch 't beginsel aanrandt, dat de locale kerk voor haar dienaren, ook de emeriti en voor de bedoelde Weduwen en Weezen moet zorgen, en dat toch de Provincie dit jaar voor precies 't zelfde bedrag ter voldoening aan de Generale kas is aangeslagen, als zij uit die kas had aangevraagd. Ook wordt gewezen op 't voorbeeld der andere Provincies op 2 na.

Utrecht tracht 't bezwaar van te veel lasten voor een mogelijke toekomst te ondervangen door invoeging van de woorden: »de zorg voor de thans ten haren laste zijnde."

In stemming gebracht wordt 't eerste deel van 't voorstel verworpen met 8 tegen 4 stemmen.

Bij de behandeling van 't 2e deel van 't voorstel Utrecht wordt gelezen een schrijven van deputaten der Algemeene kas, verzoekende opgave van de ondersteuning, die de Provinciale kerken van Utrecht uit die kas begeeren te ontvangen ten behoeve van hare op dit punt Hulpbehoevende Classen en kerken.

Het geheele bedrag, dat de kerken der Provincie saâm als onderstand aan de beide Classen voor hare kerken moeten verstrekken is f 2200.— Op voorstel van Dr. van Goor wordt besloten, hiervan f 1500,-- voor rekening der Provincie te nemen en dus f 700,— aan te vragen.

Het 2e gedeelte van 't voorstel der Classe Utrecht wordt nu aangenomen met deze wijziging, dat 't quotum voor de Classe Utrecht zal zijn $^{10}/_{18}$, voor Amersfoort $^{5}/_{18}$ en voor Breukelen $^{3}/_{18}$.

8. Overeenkomstig 't voorgestelde sub litt. *a* en *k* punt 8 van 't Agendum wordt besloten, om in alle Gereformeerde kerken dezer Provincie op 31 Augustus a.s. eene ure des gebeds te houden. De nadere bepaling van 't uur van den dag wordt aan elke kerk zelve overgelaten.

Een schrijven van de Provinciale Synode der Friesche kerken betreffende deze zaak, wordt voor kennisgeving aangenomen.

13. Benoemd worden de volgende deputaten:

Tot Curator voor de Theol. School Dr. v. Goor, secundus Ds. Donner.

Voor het Studiefonds Dr. v. Goor, Ds. Klaarhamer en Ds. Koning.

Voor de Generale Kas voor Art. 13 K. O. Dr. Honig, secundus Ds. v. d. Sluys.

Voor de Provinciale aangelegenheden inzake Art 13 K. O. Ds. v. d. Sluys.

(Kerkblad No. 24.)

Kort Verslag der Prov. Synode van Gelderland,

gehouden 8 *Juni* 1898, *te Apeldoorn, in het kerkgebouw aan de Loo-laan.*

b. Emer. pred. weduw. enz. Hierbij gelezen de verzoeken der kerk te Apeldoorn B om vermindering in de bijdrage voor het traktement van haar Emerit dienaar; zoomede schrijven der Classis Zutphen. Na langdurige besprekingen en verschillende voorstellen tot nadere regeling dezer belangrijke zaak, besluit de Synode in zake kerk Apeldoorn B: »zoolang de min gunstige financieele toestand dezer kerk blijft aanhouden, de bijdrage in het Emeritaats-traktement op f 100 te stellen, doch dringt zeer bij de plaatselijke kerk van Apeldoorn aan, om zoo spoedig doenlijk tot ineensmelting te komen," terwijl het verzoek der andere kerken zal worden toegestaan.

Aangezien de Prov. Gelderland onder 's Heeren zegen zal trachten, zelfs in het onderhoud van het traktement, volgens Art. 13 D. K. te voorzien, wordt eene begrooting, de Synode aangeboden, nader besproken en goedgekeurd; terwijl een voorstel van deputaten voor deze aangelegenheid benoemd, wordt aangenomen van dezen inhoud: »De inkomsten van de Kas Art. 13 zullen gevonden worden uit twee halfjaarlijksche collecten in de plaatselijke kerken. Wat dan nog ontbreekt ter voldoening aan het noodige bedrag der uitgaven, zal door de verschillende Classen als volgt bijgepast, en aan den quaestor der Prov. Synode op deze vergadering worden afgedragen, in dezelfde verhouding, waarin thans de respectieve Classen voor andere uitgaven aangeslagen zijn. Als overgangsbepaling zal gelden: Het reeds ontbrekende in de kas voor de uitgaven van dit jaar worde thans in bovengenoemde verhouding over de Classen aangeslagen. De tijd der te houden collecten zal zijn Januari en Juli van elk jaar." Door dit besluit kan de Synode niet ingaan op den aanslag der deputaten voor de Generale Kas.

Door den curator voor de Prov Gelderland Ds. de Haas wordt over de Theol. School een uitvoerig verslag gegeven; naar aanleiding hiervan worden enkele vragen gedaan en beantwoord; terwijl de curator met aandrang wijst op het houden der 6en Dec collecte. Met dankzegging keurt de Synode het verslag goed.

Het verzoek der Classis Apeldoorn om aan h.h. studenten der Theol. School een testimonium uit te reiken bij het doen van praeparatoir examen komt hierbij in behandeling en dit verzoek zal doorgezonden worden ter e.k. Generale Synode.

Het reeds ten vorige jare door de Classis Zutphen ingediend voorstel inzake Diaconaal Hulpbetoon komt nu aan de orde. Er wordt gewezen op het niet gewenschte eener aparte vereeniging; — zoomede op het kerkrechterlijk bezwaar, dat in sommige kerken hier tegen bestaat.— De Synode besluit om Dr. Franssen en Ds. J. C. van Schelven als deputaten te zenden naar de e.k. jaarvergadering dezer vereeniging ter verkrijging na onderling overleg van meerder of geheel kerkelijk karakter.

De indeeling der kerk van Nijmegen bij de Classis Arnhem keurt de Synode, na de toelichtingen der afgevaardigden uit de Classis Tiel, goed, en genoemde kerk zal vanaf heden in de Classis Arnhem opgenomen worden; ook wordt de Classis opgedragen, zich nader te verstaan met de combinatie der kerk van Aalst bij de Prov. Noord-Brabant en die van Vuren bij Zuid-Holland; waardoor deze kerken beter dan tot nu toe kunnen worden bearbeid.

Het houden van een »Biddag" bij de aanvaarding der regeering door H. M. de Koningin, wordt besproken. Nadat ook gelezen is een verzoek der Prov. Synode van Friesland, om daarvoor te willen vaststellen D. V. 31 Aug. a.s. besluit de Synode al de Gereformeerde kerken in de Prov. Gelderland te verzoeken: »om op 31 Augustus aanstaande een ure des gebeds te houden;" de wijze waarop zulks geschieden zal, overlatende aan de plaatselijke kerken.

Hierna gaat de vergadering over tot het benoemen der verschillende deputaten en wel tot curator der Theol. School te Kampen voor de Prov. Gelderland: Ds. W. J. de Haas primus, Ds. J. C. van Schelven secundus.

(Kerkblad No. 25).

Korte Acta der Prov. Synode der Geref. kerken van Overijsel,

gehouden den 15*den Juni* '98 *in de Plantage-kerk te Zwolle.*

16. De deputaten voor de Em. pred. deelen mede, hoe twee hunner naar de deputaten der Algemeene Kas waren geweest om te spreken over den te zwaren last op Overijsel gelegd. Ze waren broederlijk ontvangen en konden als resultaat melden, dat hun f 1250 was gegeven voor het eerste halfjaar van 1898 tot vermindering dier lasten. Ze oordeelen, dat het a.s. jaar de omslag der Algemeene Kas niet hoog zal zijn, aangezien alleen Overijsel en Drente onmachtig bleken te zijn om zelve alleen aan de verplichting te voldoen.

Aangenomen wordt de voorslag der deputaten: »Iedere kerk, die iemand te verzorgen heeft, blijve »geven, wat ze gaf. Evenzoo blijve de bijdrage der »Prov. onveranderd. Maar de Classes Deventer, »Ommen en Zwolle verhoogen respectievelijk hare »bijdragen tot f 337,50, f 450 en f 920."

Voorts worden de deputaten gemachtigd om het alsdan nog ontbrekende f 2755,50 van de Algemeene Kas te ontvangen en aan de Classicale quaestors voor deze zaak over te maken.

19. De ondersteuning der Hulpbehoevende kerken worde geregeld.

22. Overgenomen voor de kerken dezer Provincie wordt het advies der Prov. Synode van Friesland, dat op den 31en Augustus a.s. eene ure des gebeds worde gehouden, waarin de zegen des Heeren wordt afgesmeekt over de regeering onzer Koningin.

(Kerkblad No. 27.)

Kort Verslag van de Vergadering der Gereformeerde kerken van N.-Holland,

in Synode samengekomen te Haarlem den 22*en Juni* 1898.

Inzake de Hulpbehoevende kerken rapporteert Ds. M. v. d. Mast. De bijdragen worden vastgesteld volgens advies van deputaten ad hoc.

In verband hiermede wordt meegedeeld, dat de Prov. Synode van Noord-Holland geen verplichting meer heeft ten opzichte van Ds. Postma. Onder dankbetuiging worden de verschillende rapporten voor kennisgeving aangenomen.—

Na gehoorde toelichting der zaak besluit de Synode, dat de onderhouding van Mevr. de wed. F. voor rekening der Prov. kas van Em. pred. enz. zal zijn.

Naar aanleiding van eene missive van de deputaten der Generale Synode ad Art. 13 D. K. wordt besloten aan deze deputaten te melden, dat deze Prov. geen hulp behoeft.

Ds. W. Breukelaar rapporteert, namens deputaten door de vorige Synode benoemd, om deze Synode te dienen van rapport en advies inzake de Helderse doopskwestie.

Na breedvoerige bespreking wordt met bijna eenparige stemmen de conclusie van dit rapport aangenomen.

Deze conclusie luidt:

De Gereformeerde kerken van Noord-Holland in Synode vergaderd;

gelezen hebbende het bij de vorige Synode ingediende bezwaar tegen een besluit der Classis Alkmaar, waarbij een doop, die bediend werd met de formule: Ik doop u tot de belijdenis van den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, als Christelijke doop is erkend;

gehoord hebbende het rapport en advies van deputaten ad hoc;

spreken als haar oordeel uit:

a. dat deze formule om onderscheidene redenen hoogst afkeurenswaardig is en in haar gebruik een ernstig vergrijp ligt gepleegd aan den heiligen doop, weshalve de Gereformeerde kerken het gebruik dier formule in eigen boezem nooit weder kunnen dulden;

b. dat evenwel de doop, die in het aan de beoordeeling der Synode onderworpen geval te den Helder in de gemeente van het Ned. Herv. kerkgenootschap met deze formule is bediend, op grond van verschillende overwegingen nog als Christelijke doop moet worden erkend; en besluiten dezen doop niet als waardeloos te verwerpen, dat kind te erkennen als te zijn gedoopt, en mitsdien de uitspraak der Classis Alkmaar te handhaven.

Eene missive van de Prov. Synode van Friesland wordt voor kennisgeving aangenomen. De Synode besluit met het oog op de kroning der Koningin de kerken uit te noodigen den 31en Augustus eene ure des gebeds te houden.

(Kerkblad No. 27.)

Kort Verslag der Prov. Synode van Zeeland,

gehouden 22 *Juni* 1898, *te Middelburg in de Gasthuiskerk, Lange Delft.*

VI. Voorstellen.

1. Aanvrage van de Classe Goes om subsidie ter tegemoetkoming in de toepassing van Art. 13 D. K. naar Art. 77 Gen. Synode '96.

Bij deze aanvrage komt tevens in behandeling de aanvraag van de Classe Tholen, en de aanslag van de deputaten der Algemeene Kas.

De Classe Goes vraagt voor de eerste helft van dit jaar (1 Januari — 1 Juli 1898) de som van f 425, de Classe Tholen f 150, terwijl de aanslag van deputaten der Algemeene Kas f 125 bedraagt.

Naar aanleiding van de bijdrage die de kerk van Biezelinge voor haar predikants-weduwe geeft, ontspint zich een lange en ernstige discussie.

Daar de tijd voor de morgen-zitting echter verstreken was, wordt die door Ds. J. de Koning, op verzoek van den voorzitter, met gebed en dankzegging gesloten.

Na de pauze wordt de middag-zitting, op verzoek van den praeses, door Ds. W. A. Vroljjk Jr. met gebed geopend, nadat gezongen was Psalm 81: 12.

De door de pauze afgebroken bespreking over Biezelinge wordt voortgezet. Ds. A. Littooij stelt voor: »De Provinciale Synode gehoord hebbende, wat de kerk van Biezelinge slechts belooft af te zonderen voor de weduwe van den overleden predikant, die haar zooveel jaren trouw gediend heeft en in aanmerking nemende de uitgaven, die ze zich voor het heden veroorloven kan, besluit met het oog op haar, de aanvrage der Classe Goes voor het fonds van Emeriti-predikanten, predikants weduwen en -weezen met f 50 te verminderen, het geheel aan de Classe overlatende, wat ze verder in deze met de onwilligheid en nalatigheid dier kerk moet doen."

Dit voorstel wordt aangenomen, terwijl verworpen wordt het voorstel van Ouderling J. Louwerse: »De Prov. Synode gehoord hebbende de aanvraag, besluit met het oog op de zeer geringe bijdrage van Biezelinge, uit te spreken: dat het haar voorkwam, zulk een kerk geen handopening te geven — en geeft in bedenking, zulks in het vervolg ook niet te doen."

Aan de Classe Goes wordt alsnu f 375, aan de Classe Tholen f 150 toegestaan voor de eerste helft van dit jaar; terwijl de aanslag van de deputaten der Algemeene Kas voor dien zelfden tijd (1 Jan. — 1 Juli '98) wordt goedgekeurd.

Voor 1 Juli 1898 — 1 Juli 1899 wordt alsnu door de Classe Goes f 750, door de Classe Tholen f 390 gevraagd. De aanslag van de deputaten der Algemeene Kas bedraagt voor dien zelfden tijd f 250.

Bij de bespreking hierover wordt ook het voorstel van de Classis Axel opgenomen, die f 125 vraagt, ten behoeve van predikants-weduwen en -weezen.

De Synode, de deputaten der verschillende Classen gehoord hebbende, besluit al deze aanvragen toe te staan; terwijl tevens bepaald wordt, dat deze gelden percentsgewijze door de Classen zullen worden bijeengebracht; en wel zoo, dat de Classe Middelburg 40, de Classe Zierikzee 25, de Classe Goes $12^1/_2$, de Classe Axel $12^1/_2$ en de Classe Tholen 10 percent zal betalen.

3. Voorstel der Classe Tholen: De Prov. Synode overwege ernstiglijk, of het niet wenschelijk zij, in betrekking tot de uitvoering van Art. XIII D. K., terug te keeren tot een Algemeene Kas, waaruit alle, in genoemd artikel bedoelde personen r e c h t s t r e e k s worden verzorgd.

4. Voorstel van de Classe Zierikzee: De Prov. Synode spreke uit: 1°. dat de tegenwoordige regeling inzake de verplichting, voortvloeiende uit Art. XIII D. K. in verschillende opzichten veel te wenschen overlaat.

2°. Dat ze met ingenomenheid kennis heeft genomen van de desbetreffende voorstellen (regeling der Classe 's-Gravenhage) en met belangstelling de verdere ontwikkeling daarvan tegemoet ziet.

3°. Dat saamwerking van zoo mogelijk alle kerken gewenscht is om een dergelijke voorgestelde regeling kans van slagen te bieden.

4°. Zij benoeme voorts 5 deputaten (uit iedere Classe één) 3 ouderlingen en 2 predikanten om D. V. tegen de volgende Prov. Synode, die aan de Generale Synode voorafgaat, formeele voorstellen daaromtrent te doen.

5. Kennisgeving van de Classe Middelburg: »De Classis Walcheren, op heden 26 April te Middelburg vergaderd, met de Classis 's-Gravenhage overtuigd, dat het besluit der vorige algemeene Synode inzake Art. XIII D. K. gedrukt wordt door kerkrechtelijk en practisch bezwaar, die Classis dankend voor het initiatief, in dezen genomen, besluit om haar sympathie met de voorgeslagen regeling te betuigen met dien verstande, dat het mogelijk blijke, overgangsmaatregelen te vinden, die de nieuwe regeling billijk doen aansluiten bij de bestaande toestanden en de bestaande regeling — en er bij de voorgeslagen samenwerking ook gerekend worde op tijdelijk of gedeeltelijk emeritaat.

Van dit besluit zal kennis gegeven worden aan de Prov. Synode."—

Deze voorstellen, op dezelfde zaak betrekking hebbende, worden gecombineerd behandeld en nadat deze zaak door de deputaten toegelicht en door de Synode ernstig besproken is, wordt besloten: »De Synode benoeme 5 leden, met recht van coöptatie van adviseerende leden, om op de eerstvolgende Synode formeele voorstellen daaromtrent in te dienen."

Als leden worden in deze commissie benoemd, Ds. A. Littooij, Dr. L. Wagenaar en de Ouderlingen D. Mulder, M. de Jonge en J. P. van Herp.

7. Besluit der Classis Middelburg om de aandacht der Prov. Synode te vestigen op de noodzakelijkheid van nauw toezicht bij het overkomen van gezinnen uit het Hervormd genootschap met het oog op het facultatief stellen van den Doop. »Indien de ouders verklaren, dat zij zich niet herinneren, of de kinderen wel gedoopt zijn in den naam van God Drieënig, wordt de Doop voor rekening van de ouders gelaten. Alleen dan, wanneer de ouders verklaren, stellig te weten, dat hun kind niet in den naam des Drieënigen Gods gedoopt is, oordeelt de Classis, dat men aan zulke kinderen, als niet gedoopt zijnde, den Doop behoort toe te dienen."

Na korte bespreking besluit de Synode, op voorstel van Ds. J. Hulsebos, de tweede alinea te schrappen en het aldus gewijzigde voorstel aan te nemen.

Uittreksel uit de Handelingen van de Part. Synode van de Geref. kerken in Zuid-Holland,

gehouden 28 *en* 29 *Juni te 's-Gravenhage.*

Ds. Loois brengt rapport uit, aangaande de kas tot ondersteuning van Hulpbehoevende studenten voor den dienst des Woords. De inkomsten bedroegen f 2342,27⁵, hierbij is gerekend het batig saldo van het vorige jaar ad f 788,53; de uitgaven bedroegen f 1804,80.

Namens deputaten van de Kas voor Hulpbehoevende kerken in deze Provincie brengt Ds. v. d. Munnik rapport uit. Uit dit rapport blijkt, dat:

»Volgens berekening naar de gegevens, waarover deputaten konden beschikken, zouden dan voor 1898/99 door de Provincie moeten uitgekeerd worden:

Tot steun in de verzorging van Emer. pred. enz. in de Classis Gouda	f 550
Tot steun in de verzorging van Emer. pred. enz. in de Classis Gorinchem	- 650
Tot steun v. d. Gen. Kas voor Emer. pred.	- 1000
» van kerken voor den loopenden dienst des Woords in de Classes Gouda, Woerden en Brielle	- 780
Tot steun v. d. Gen Kas voor Hulpbeh. kerken	- 250
Voor kosten van vergadering en administratie	- 170
Waarbij een post voor onvoorziene uitgaven ad	f 600
Totaal	f 4000

Dit bedrag zou dan kunnen gevonden worden door:

Eene bijdrage van de Classis	Rotterdam ad	f 1600
» »	's-Gravenhage ad	- 400
» »	Leiden ad	- 750
» »	Woerden ad	- 500
» »	Dordrecht ad	- 500
» »	Brielle ad	- 250
Totaal		f 4000

De volgende »Regeling" door deputaten ontworpen, wordt insgelijks door de Synode aangenomen.

Regeling voor de ondersteuning van Hulpbehoevende kerken in de Provincie Zuid-Holland.

De Synode der Gereformeerde kerken in Zuid-Holland, vergaderd te 's-Gravenhage, 26 Juni 1898,

overwegende, dat niet alle kerken uit eigen middelen kunnen voorzien in de kosten, hetzij van den loopenden dienst des Woords, hetzij van de verzorging van hare Emeriti-predikanten, predikants-weduwen en -weezen, hetzij van de bearbeiding van plaatsen, die kerkelijk nog in het ongereede zijn;

overwegende, dat soms ook de betrokken Classe niet bij machte is aan zoodanige kerken genoegzamen steun te bieden en in dat geval hulpe moet gezocht bij de kerken in heel de Provincie;

overwegende, dat ook de zwakkere Provinciën ten dezen door de sterke, zooveel mogelijk is, moeten geholpen;

benoemt ook voor het Synode-jaar 1898/99 acht deputaten, uit iedere Classe één, met bepaling dat, indien noodig, hunne Classe voor hen een plaatsvervanger kan aanwijzen, en draagt dezen op dit belang te bezorgen onder de navolgende bepalingen:

1. Iedere aanvrage om steun zal bij deputaten moeten inkomen door tusschenkomst van de betrokken Classe. Deputaten zullen in overleg met de Classe zich zooveel mogelijk overtuigen, dat door de hulpvragende kerk zelve, en voorts ook door hare Classe, wordt gedaan, wat in haar vermogen is, en slechts zooveel hulpe toewijzen, als boven hetgeen door de kerk en Classe wordt bijgedragen nog noodig blijkt.

2. Bij de hulp-aanvrage van deputaten der Generale Synode ten behoeve van kerken buiten deze Provincie zullen deputaten zich eveneens trachten te vergewissen, dat niet gevraagd wordt dan hetgeen tot ondersteuning van zwakkere Provinciën noodig is, onverminderd bestaande verplichtingen, bij besluit der Generale Synode aanvaard.

3. Na vaststelling der begrooting, van wat door de Provincie Zuid-Holland voor Hulpbehoevende kerken zoo buiten als binnen deze Provincie moet worden bijgedragen, zullen deputaten het bedrag aanwijzen, dat door iedere Classe hiervoor moet gestort worden, hierbij rekening houdend met de onderscheidene draagkracht der Classes èn met hetgeen door iedere Classe voor dit doel in eigen kring reeds wordt gedaan.

4. Deze Classicale bijdragen zullen door deputaten per kwartaal worden geïnd in de maanden Februari, Mei, Augustus en November, terwijl d uitkeering der toegezegde ondersteuningen eveneens per kwartaal en in dezelfde maanden geschiedt.

5. Deputaten zullen van hun arbeid verantwoording doen aan de eerstvolgende Synode en deze tevens dienen van advies, betreffende de te nemen maatregelen voor een volgend jaar.

De uitdrukking »indien noodig" in de vijfde zinsnede beteekent: »bij overlijden, vertrek of dergelijke."—

De Synode behandelt in comité het verzoek van den heer M. H. A. van der Valk en een bezwaarschrift van de kerk te Aarlanderveen. Na ernstige bespreking van deze moeilijke zaak, welke gedurende enkele jaren alreede in behandeling is, wordt het volgende voorstel met meerderheid van stemmen aangenomen:

»De Prov. Synode, gehoord de schuldbelijdenis »van br. v. d. Valk; gehoord zijne verklaring, dat »het zijne begeerte is om, zoo God het hem ver»gunt, de gemeente te dienen, ook in den dienst »des Woords;

»besluit: zonder te oordeelen over de oprechtheid »van zijne schuldbelijdenis en verklaring, de schor»sing van br. v. d. Valk als candidaat tot den »Heiligen Dienst op te heffen; en van dit besluit »mededeeling te doen in *het Kerkblad*."

De Synode spreekt de wenschelijkheid uit, naar aanleiding van het voorstel er Classis Gouda, dat in alle kerken dezer Provincie op den 31sten Aug. ter gelegenheid van de aanvaarding der regeering door H. M. de Koningin eene ure des gebeds gehouden worde.

(Kerkblad No. 27.)

Stichtelijke Lectuur.

De liefde van Christus.

„Gelijkerwijs de Vader Mij liefgehad heeft, heb Ik u liefgehad; blijft in deze Mijne liefde."

Joh. 15 : 9.

(*Slot.*)

Kennen wij *iets* van deze dingen."

Kennen wij er *niets* van?

Dan leven wij zonder God en zonder hope. Dan is onze toestand enkel gevaar. Het Christendom is zaak des harten. Niet op groote geleerdheid, maar op ondervinding komt het aan.

Hoe snood, zich om de liefde van Jezus niet te bekommeren. Paulus riep uit: Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking, Maranatha!"

O, zie zijne liefde:

In zijne verhouding, en wel tot zijne vrienden: aan het graf te Bethanië; tot Petrus, voor en tijdens en na diens verloochening; tot Maria Magdalena, in het huis van Simon en aan het graf; tot allen, als armen, kranken, verstootenen, weduwen, kinderen enz.

In zijne wonderen. Zij waren allen teekenen van zijne macht en wijsheid, maar ook liefdedaden. Denk slechts aan zijn eerste wonder, de verandering van water in wijn, of aan zijn laatste wonder, de genezing van het oor van Malchus, waardoor Hij een zijner haters hielp en zijn jongeren redde.

In zijne tranen. Hij weende over Jeruzalem en over het ongeloof van velen.

In zijn zuchten en bidden.

In zijn komen, leven, lijden en sterven.

Let op tal van uitspraken der liefde Christi:

Zijne beloften: »Komt allen tot Mij, gij die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven." »Wie dorst heeft, die kome tot Mij en drinke."

Zijn predikingen: b.v. zijne bergrede: »Zalig zijn . . . . Mattheüs 5 : 1—12.

Of ook: »Geeft dengene, die iets van u bidt, en keert u niet af van dengene, die van u leenen wil" en wederom: »Hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen, en die u vervolgen." Lees ook de verzen: Mattheüs 5 : 38—48.

Zijn laatste lessen aan zijne jongeren: »Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou Ik het u gezegd hebben; Ik ga heen om u plaats te bereiden," en wat verder dat heerlijke 14de hoofdstuk uit het Johannes-Evangelie ons te lezen geeft

En welk eene liefde ademen *zijne laatste woorden aan het kruis!* Liefde: *tot zijn Vader:* »Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten!" Dat is, hoe verschrikkelijk valt het Mij van U verlaten te zijn!

Vader, in Uwe handen beveel Ik Mijnen Geest.

Tot zijne vrienden: »Vrouw! zie uw zoon!" En tot Johannes: »Zie uwe moeder!"

Tot zijne vijanden: »Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen."

Tot een berouwhebbend zondaar: »Voorwaar, zeg Ik u: heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn."

Tot al zijn volk: »Mij dorst." Hij dorst naar lafenis, maar niet minder naar de eere Gods in het heil zijner gemeente.

Tot de zaak Gods: »Het is volbracht."

Liefde, niets dan liefde ademde elk woord, dat Jezus sprak.

Laat het uver vrijmoedigen, u arm en schuldig en verloren gevoelend menschenkind, dat vaak vol vreeze en als door onweder voortgedreven zijt, laat het u vervrijmoedigen in uw komen tot Hem. Stort voor Hem uit uw gansche hart. Hij zal naar u hooren. Hij kan u niet verstooten.

Broeders en zusters, luisteren wij naar zijn woord: »Blijft in deze Mijne liefde."

Dat wij meer aan Hem denken. Over Hem spreken. Ons met Hem zoeken te vereenigen. Voor Hem leven.

En voorts, zijne liefde is de eerste en de laatste. Vertrouwen wij ons gerust en geheel en voor eeuwig aan haar toe. Zij zal ons niet beschamen. Amen.

NOTTEN.

Van de stad Angers is onlangs een plankaart uitgegeven, waarop de goederen tot de Roomsche kerk of Roomsche corporaties behoorende, rood gekleurd waren. Al deze bezittingen vertegenwoordigen een kapitaal van 52 millioen, alleen in deze stad van omtrent 74000 inwoners.

—

Tengevolge van de Anti-Semietische bewegingen in Algiers en elders wordt gemeld van diepe verootmoediging bij sommige Joden; zoodat deze er zich ernstig toe zetten om den Bijbel te lezen.

—

De Paus heeft, volgens het blad *„Vie nouvelle,"* in 1897 niet minder dan acht-en-dertig duizend benedicties uitgesproken. Deze vermoeiende arbeid heeft echter ook zijn loon gevonden. Zij hebben de Pauselijke schatkist het sommetje van 500000 franken opgebracht, waarvan het grootste gedeelte uit Amerika kwam.

—

Volgens een overste van het Engelsch-Indisch leger kwamen er van de onthouders slechts 5 percent en van de drankgebruikende soldaten 38 percent voor den krijgsraad te staan.

—

Het goud-gebied in het Canadeesch Territorie (Klondyke) is 192000 vierkante Engelsche mijlen groot; waarvan 150000 mijlen door den Jukon besproeid worden. Dat is bijna zoo groot als Frankrijk.

—

De heer Ormuzd Rossam schreef onlangs, dat het zoutgebruik bij het sluiten van verbonden, het scheuren van zijn kleêren bij toorn, op de borst slaan bij gebeden, en asch strooien op 't hoofd als teeken van rouw, nog onder nomadische Arabieren gevonden wordt. In Abyssinië wascht men nog de voeten van een gast. Zoo worden de Bijbelsche beschrijvingen bevestigd. Hij stelt Ur der Chaldeën met Orfa gelijk, waar de Turken onlangs zoo vreeselijk gemoord hebben.

—

Een kolporteur werd te San Esteban de la Sierra in de provincie Salamanca door een politieman om het verkoopen van Protestantsche boeken uit het dorp gejaagd. Toen hij weigerde, moest hij voor den alcade komen, terwijl de pastoor hem zeer beleedigde. Het gevolg was echter, dat weldra de predikant van Salamanca te Esteban kwam prediken, waar hij 500 toehoorders had.

—

Het Volksverbond voor Zondagsrust in Frankrijk telt, volgens het rapport op zijne onlangs gehouden jaarvergadering, 5642 leden. Het vorige jaar kwamen 891 leden aan. Men houdt zich vooral bezig met de vraag over het leveren van koopgoederen op zon- en feestdagen. Hoewel vele kamers van koophandel zich tegen die verzending en levering verklaard hebben, is men er nog niet mede op orde. Zwitserland heeft alreeds het loopen van marchandise-treinen verboden; ook Duitschland en Oostenrijk. De senator Bérenger is voorzitter van het Bond, daarin volgende op de heeren Nordling, Trarieux, Denys Cochin, Léon Say en Jules Simon.

†.

GESCHIED- EN LETTERKUNDIGE OPMERKINGEN.

Het Edict van Nantes.

(1598 — 13 *April* & 2 *Mei* — 1898.)

Te midden van een roezemoezen onder het Fransche volk in de laatste tijden, waarin men zeker anti-Protestantisme nauw van het anti-Semietisme, en dit weêr amper van het chauvinistisch anti-Germanisme, onderscheiden kan, — viel de derde eeuwdag in van bovengenoemd Edict, dat in Frankrijk een einde maakte aan het ruim 36-jarige tijdperk der godsdienst-burgeroorlogen tusschen de Hugenoten en de Roomschen.

De herdenking van het feit heeft van 30 Mei tot 3 Juni te Nantes plaats gehad, door godsdienst-oefeningen en feestelijke bijeenkomsten van volwassenen, jongelingen en kinderen, en een uitstapje per stoomboot naar het historische dorpje Sucé. Doch het geheel had iets gedruktst, zou men zeggen. Men was als onder 't gewicht van de onzekerheid d e z e r tijden en van de gespannenheid d i e r eeuw; waarin de rust vergald werd door de dubbelhartigheid des Konings, Hendrik IV; die deze wet wel had uitgegeven tot meerdere godsdienst-vrijheid voor zijn vroegere geloofsgenooten, ingevolge een reeds jaren tevoren wederzijds besproken tractaat, doch na verzaking van zijn Protestantsch geloof

Wij kinderen dezer eeuw, kunnen het nauwelijks ons voorstellen, wat het zegt: aan den lijve gestraft, gemarteld en gedood te worden om des gewetens wille, of om de zaak des Heeren oorlogen aan te gaan. We kunnen ons zoo weinig indenken in al dien jammer en ellende, en daarom even weinig in het gevoel, welke een groote zegening de minste verademing, onderhandeling en bevrediging is in zulke vervolgingstijden. Zoo komen we hierdoor er ook al ras toe, om zulke historische feiten te licht of te zwaar te tellen, en de historische partijen te goed of te slecht te keuren. Geen van beide uitersten mag echter. Hoe moeilijk ook dikwerf, — de historische waarheid te onderkennen is plicht.

De historie onzer Fransche Protestantsche geloofsgenooten, was sedert de Hervorming eigenlijk één vreeselijke lijdensgeschiedenis, van vervolging en burgerkrijg bijna zonder verpoozing. Hoe moest men dan zulk een Edict toen niet als een wet van rust en vrede begroeten, als een gave Gods aangrijpen? Theodoor Beza schreef er dan ook van aan het politieke Congres van Hugenootsche afgevaardigden te Chatellerault: „Ik loof met geheel mijn hart onzen grooten en waarachtigen, almachtigen en algoeden God, allereerst omdat Hij het hart geneigd heeft van hem, dien Hij als Koning van Frankrijk gegeven heeft, tot zulk een besluit en een maatregel, die zoo geschikt zijn om de afgrijselijkheid der burgeroorlogen in ware rust te veranderen, gevoegd bij de gelegenheid om Hem te eeren, die er de eigenlijke Auteur en Gever van is; en voorts omdat het Hem behaagd heeft aan de andere zijde zulk eene vergadering door zijn H. Geest te leiden, niet alleen door zijne genade en voortdurende vereeniging in de belijdenis van zijne heilige waarheid, maar ook door waarlijk Christelijke liefde jegens het gemeenschappelijke vaderland en met dit alles door de gave van zijne heilige omzichtigheid om alles zoo wijs als ijverend te beëindigen."

Door het Edict van Nantes verkregen de Protestanten toch, het recht om te bestaan en te wonen in Frankrijk, zonder in hun godsdienst bemoeilijkt te mogen worden. Zij moesten nu in Roomsche en publieke scholen, colleges en gestichten toegelaten worden en tot alle ambten. Zij mochten een kerkhof hebben, waar zij eene kerk hadden. Het was verboden, hunne kinderen te ontnemen om ze Roomsch te maken; bij testament kon hunne opvoeding voorgeschreven worden. Waar de Protestantsche godsdienst geoorloofd was, mochten ook Protestantsche scholen gesticht worden. Bijzondere Gerechtskamers zouden hun recht handhaven bij verschil met Roomschen. Ook behielden zij de verworven vrijsteden.

De beperkingen van deze vrijheden waren echter een menigte. Het Edict van April [1]) 1598 bestond uit 92 artikelen en de Bijzondere of Geheime artikelen van 2 Mei 1598 uit 66.

De Roomsche godsdienst zou overal hersteld worden, waar zij onderbroken werd. In de stad Nantes b.v. moest de Hervormde gemeente elken Zondag 3 uren ver gaan, naar 't genoemde dorpje Sucé, om godsdienstoefening te kunnen houden. In Parijs mocht die niet binnen den omtrek van 7 uren gehouden worden; noch aan het Koninklijk hof, noch in bisschoppelijke steden en andere Roomsche plaatsen. Zij moesten tienden aan de Roomsche geestelijkheid betalen; en de heiligen-dagen eerbiedigen, zelfs door versiering hunner huizen, hoewel niet op hun kosten. Hunne Provinciale en Generale Synodes behoefden de machtiging des Konings.

Het Edict van Nantes droeg dus in alles de sporen van een compromis; maar waarin de Roomsche kerk zooveel mogelijk de publieke, de heerschende bleef. Nooit wordt dan ook in de officiëele stukken van de „Hervormde" maar altijd van de *„Zoogenaamde* Hervormde" Religie gesproken: Religion *Prétendue* Reformée."

Gelijk ook door de Fransche broeders erkend wordt, boekstaafde en verordende die wet geen algemeen beginsel van gewetens- en godsdienst-vrijheid; doch reglementeerde slechts eenige verkregen godsdienstige rechten tusschen beide strijdende burger-partijen. Als een pacifiatie, die de Koning niet weigeren kon aan de moegevochten natie; zoomin aan zijn oude geloofsvrienden en krijgsmakkers, aan wie hij den troon te danken had, als aan de Roomschen, die hem, zoo niet begeerden, dan toch duldden als den beste van twee kwaden.

Wat genoemd Edict tengevolge heeft gehad, is bekend. Daargelaten het overwicht van het nieuwe in de eerste tijden ervan, werd de openbare burgeroorlog nu een geniepige. Een dertigtal jaren later was de Hervormde godsdienst weer op een honderdtal plaatsen verboden. En Koning Hendrik IV zelf bleef zijn gansche leven opgaan in zijn onvaste en wufte redeneeringen en daden, als Christen, als mensch en als Koning. Al mogen wij niet vergeten, dat zijne staatkunde ons vaderland in den strijd tegen Spanje gunstig was, doordien hij den Fransehen burgerkrijg weldra tot een buitenlandschen oorlog tegen Spanje wist te maken om meer evenwicht onder de Europeesche Staten te verkrijgen.

Duurzaam was dit werk dus niet.

De schielijke doorwerking der Hervorming in Frankrijk onder de burgerij — omstreeks 1570 telde men reeds meer dan 2000 Protestantsche gemeenten — en ook onder den adel; de binnenlandsche staatkundige twisten, die de politieken naar hulp der Protestanten deden verlangen: al deze omstandigheden zijn de Hervormde kerken niet voordeelig geweest, evenmin als voor vele Hugenoten in hunne personen. Men denke aan de politieke Parijsche Bloedbruiloft. Maar als dan iemand van de natuur van Hendrik IV aan het roer der zaken komt, is te verwachten, dat de belangen der kerken nog meer verward raken in de dras der lagere en hoogere politiek.

Hendrik IV mocht hoog politiek zijn, maar hij mocht zijn geloof daarvoor niet verzaken, zoomin om een koningskroon in 1598 als om zijn leven in 1572; — dat hij in 1610 toch, helaas, door Roomsche sluipmoordenaarshanden verloren heeft. Al heeft hij het niet woordelijk zoo gezegd: Frankrijk is wel eene mis waard, — hij heeft genoeg ernaar gesproken en gedaan. Niettegenstaande zijne dapperheid, volksgezindheid, minzaamheid en staatsmansgaven, behoorde hij in godsdienstzaken en op zedelijk gebied, tot dezulken — om hem eens op zijn allergunstigst te beoordeelen — van wie de Prediker zegt: Wee u land, welks Koning een k i n d is. Hendrik de Groote schertste graag, maar deed ook bijna alles als in scherts, hoewel hij heeft bewezen, zich wel bewust te zijn in dit zijn doen. Doch de tegenstelling van „kind" d.i. „schelm" laten we liefst voor een devoten Lodewijk XIV, die het Edict terugriep en zijn onderdanen als dieren martelde.

Gr. v. Pr. zegt even kort als krachtig: „Hendrik IV o n t w a p e n d e de Ligue door g e l o o f s v e r z a k i n g."

Puaux schrijft: „Op hetzelfde oogenblik, waarop Hendrik IV tot zijn dappere Hugenoten zeide: „Met u leef ik en sterf ik," kromde hij zich voor den Paus. Hij bad als een eenvoudige Hugenoot voor het front van 't leger; na 't gevecht bracht hij echter de op den vijand veroverde vaandels aan de voeten eener maitresse, aldus de vruchten eener groote overwinning in den wind en voor zijn minares strooiende. Hij misleidde zoo aardig, dat men zich gaarne door hem liet bedriegen; en als men het hem dan verweet, zeide hij: „Wat wilt ge, dat ik eraan doen zal, ik m o e t wel."

Zoo deed hij ook met de afzwering van zijn Protestantsch geloof. Voordat die in het openbaar zou plaats hebben, wilde de Koning een catechizatie ondergaan; ook al om schijn van oprechtheid in zijne geloofsverandering te geven.

Toen deze catechizatie plaats had, had hij er den grootsten schik in, om zijn bekeerders in het hoekje te dringen, en toonde daarbij zulk eene vaardigheid in de Schrift en de weerlegging der Roomsche dwalingen, dat de prelaten er verbaasd van stonden en hij hun de baas bleef.— Als men over de Gebeden voor de Stervenden begon, zeide de Koning: „Maar Heeren, laat het *Requiem* daar, ik ben nog niet dood, en ik heb nog geen zin om te sterven." Toen het aan 't Vagevuur toekwam, antwoorde hij: „Wat dat betreft, ik zal het aannemen, niet als een geloofsartikel, maar als meening der kerk, waarvan ik een zoon ben . . . en ook om je plezier te doen, wijl ik weet, dat dit der priesters brood is."— De bespreking van de aanbidding der hostie duurde nogal lang. De catechizant vond er iets grofs in, om te gelooven, dat brood en wijn in het H. Avondmaal in het lichaam en bloed van Jezus Christus veranderen. Toch moest hij aan de Transsubstantiatie gelooven, en zeide: „Gij stelt mij op dit punt niet tevreden en voldoet mij niet, zooals ik 't zou willen. Ziedaar, ik leg heden mijne ziel in uwe handen, ik bid u, past er op; want waar gij mij inbrengt, kom ik niet uit dan door den dood, dit verklaar en bezweer ik u . . . ." De Koning kon ook schreien als hij wilde — en hierbij sprongen de tranen hem uit de oogen! . . . .

Hij weigerde echter alle zonderlinge stukken van het Roomsche geloof, als b.v. het Vagevuur, „die de dwaaste zelfs niet gelooven zou," te onderteekenen. De aartsbisschop begreep toen, dat hij Hendrik daarom niet moest laten slippen, en het hinderlijkste voor hem uit de verklaring weglaten. Zoo werd het op een akkoordje gegooid.

Sommige historici noemen den geheelen overgang van Hendrik IV naar de Roomsche kerk „een heiligschennende komedie." Zekere Roomsche bisschop zelfs verklaarde, dat hij den Koning liever Protestantsch had zien blijven. Ook hij-zelf keurde het af, als er van zijn oude vrienden Roomsch werden, omdat hij het alleen deed als *Koning* ten *behoeve* van Frankrijk!

Op zulk eene wijze deed Hendrik „den gevaarlijken sprong" — als hij aan zijne minares schreef — van de afzwering van zijn Hervormd geloof.

Welke sprekende lessen liggen weer niet voor ons in deze geschiedenis.

Indien de Koning eens de Hervormde, Calvinistische belijdenis duurzaam gehandhaafd en verdedigd had, zij het met doorzetten van den burgeroorlog, wie weet hoe gansch anders zou Frankrijk er nu uitzien en met Frankrijk een groot deel van Europa. O. i. mogen we althans wel vooronderstellen, dat, indien de Gereformeerde beginselen van gewetensvrijheid in het Edict beter gecodificeerd waren geweest en ze door het voorbeeld van 's Konings leven meer achting hadden afgedwongen, — dan niet alreê onder zijn leven Rome's macht weer zoo sterk zou gebleken zijn; zoodat nog geen twintig jaren later een Richelieu de Hugenoten niet in haar grootste uiterlijke macht en vrijsteden had kunnen knakken. En dat ook niet een zestigtal jaren later een Lodewijk XIV bij machte ware geweest, het Edict van Nantes langzamerhand geheel en al te ontzenuwen, om het in 1685 geheel te herroepen.

De partij, die de wapens had willen opvatten tegen Hendrik bij zijne geloofsverzaking, werd verre overstemd; — en de brief van Beza aan den Koning trof evenmin doel als andere Gereformeerde getuigenissen.

Weerstaan we dus de kwade b e g i n s e l e n en zetten we een wacht voor de goede. Hoe zwak ook uiterlijk, innerlijk zijn ze sterk.

De bewegingen in Frankrijk tegen de Joden en Protestanten doen het weder voorgevoelen en ondervinden, dat geen revolutie als van 1789 de vrijheid verzekeren kan, noch zal, vooral geen gewetensvrijheid. Die vindt ge alleen in en door Gods Woord en de Gereformeerde belijdenis gegrond en gehandhaafd.

23 Juni '98. C. M.

[1]) In het oorspronkelijk stuk staat niet welke dag van April.